

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Strindberg, August.; Aug. Strindberg.
Titel Title:	<u>I Ensomhed</u>
Udgivet år og sted Publication time and place:	København : Det Nordiske Forlag, Ernst Bojesen, 1903
Fysiske størrelse Physical extent:	109 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

92.297

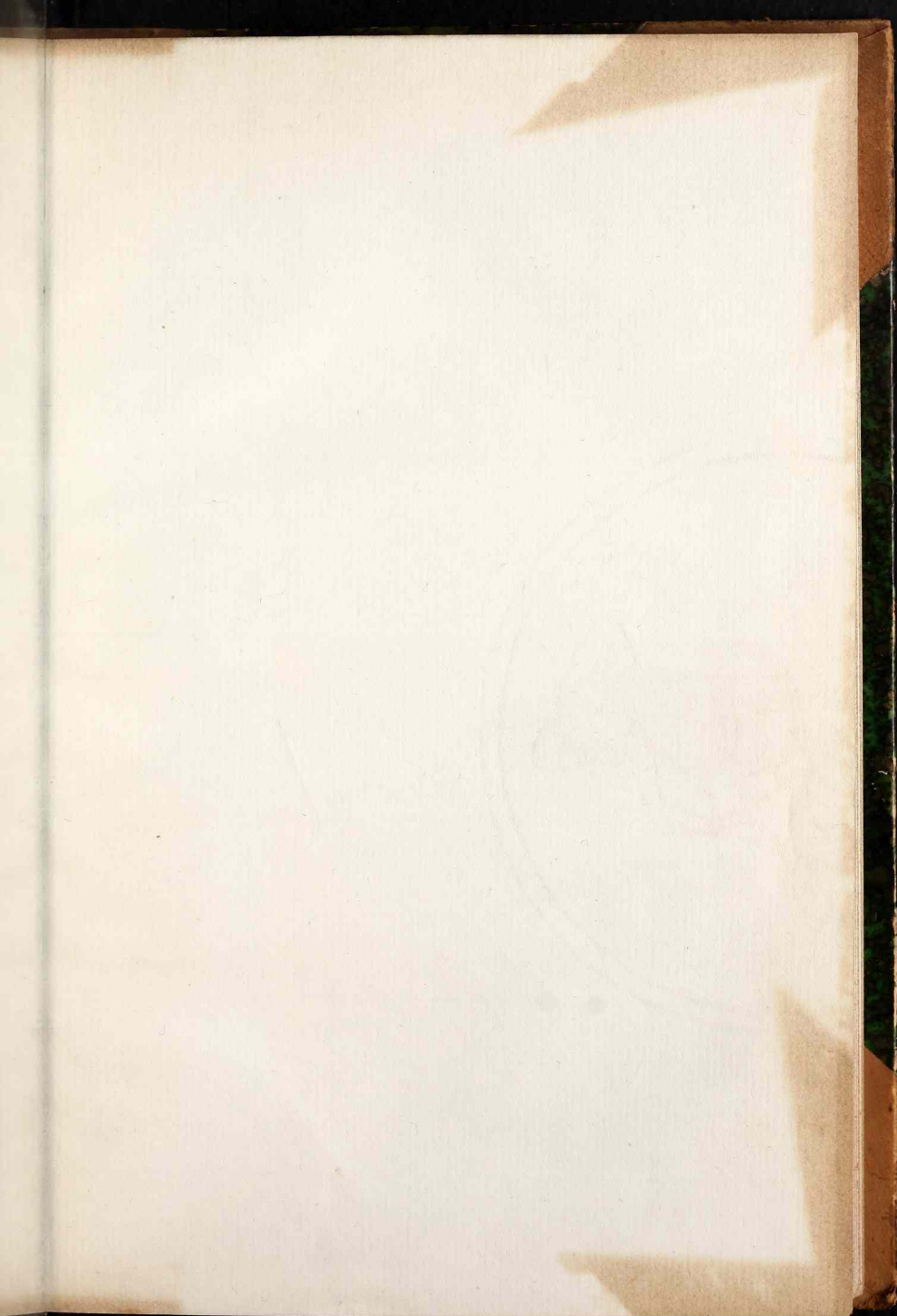
57-374s

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021963527

AUG. STRINDBERG

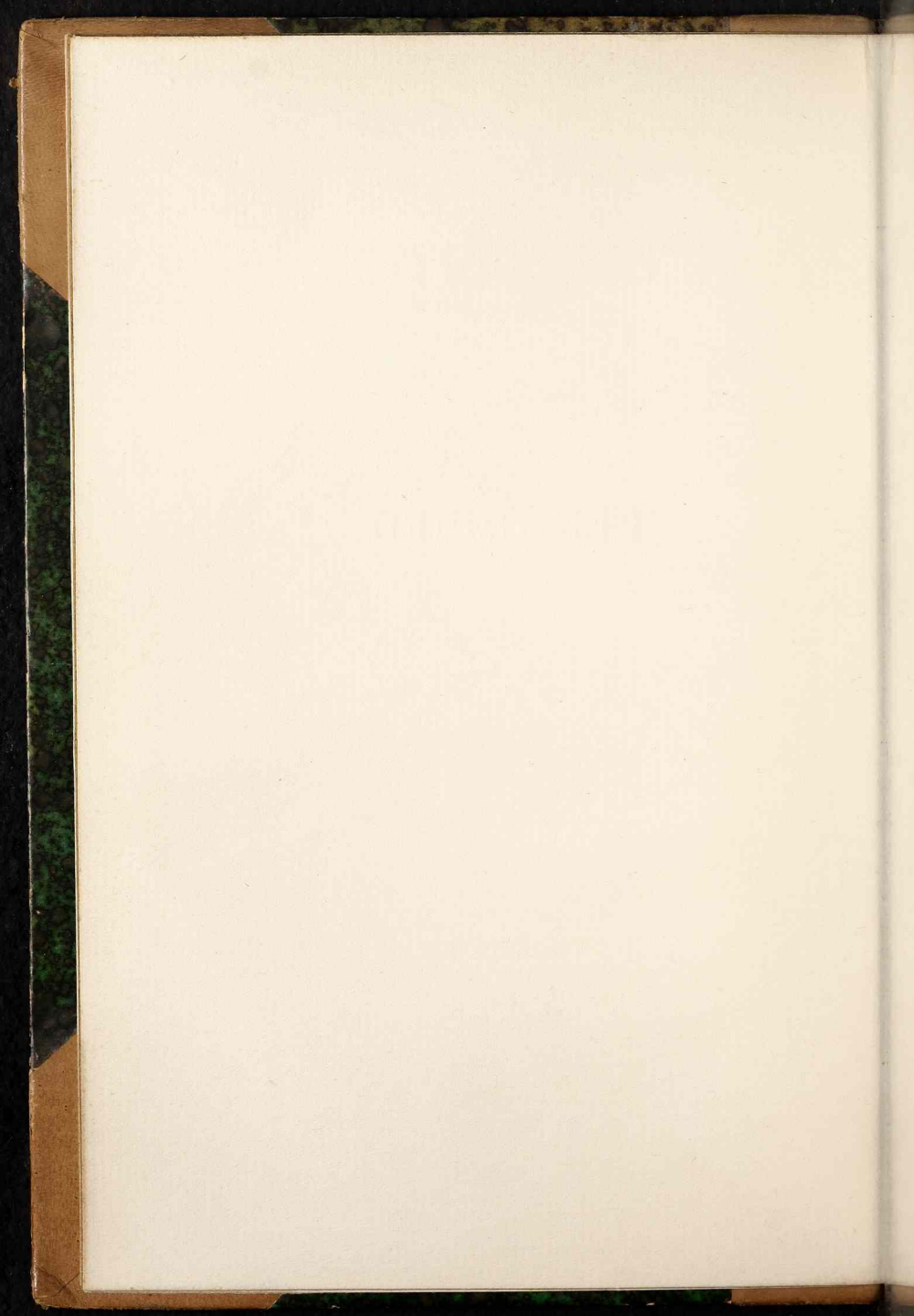
I ENSOMHED

DET NORDISKE FORLAG
ERNST BOJESSEN · KØBENHAVN
TRYKT HOS F. E. BORDING
MDCCCCIII

I ENSOMHED

POM 1104. No. 429 -

AUG. STRINDBERG

I ENSOMHED

DET NORDISKE FORLAG
ERNST BOJESEN · KØBENHAVN
TRYKT HOS F. E. BORDING
MDCCCCIII

Udkommer samtidig paa Alb. Bonniers Forlag
i Stockholm.

Den danske Udgave ved IDA FALBE-HANSEN,
Versene ved L. C. NIELSEN.

—
Oplag: 1500 Ekspl.

I

EFTER ti Aars Ophold i Provinserne er jeg atter i min Fødeby og sidder nu ved et Middagsbord med de gamle Venner. Vi er alle mer eller mindre nær ved de halvtreds, og de yngre i Selskabet er over fyrretyve eller der omkring. Vi er forbavsede over, at vi ikke er bleven gamle siden sidst. Der ses nok hist og her lidt graat i Skæg og ved Tindinger, men saa er der igen dem, der er blevet yngre siden sidst, og de indrømmer, at omkring ved det fyrretyvende Aar skete der en mærkelig Forandring i deres Liv. De følte sig gamle og troede, at Livet lakkede mod Enden, de opdagede Sygdomme, der ikke eksisterede, de blev stive i Overarmene og havde ondt ved at faa deres Overfrakke paa. Alt forekom dem gammelt og opslidt, alting gentog sig, kom igen som det evige Etogdetsamme; den unge Slægt trængte truende paa og tog ingen Notis af de ældres Bedrifter; ja det ærgerligste var, at de unge gjorde de samme Opdagelser, som vi havde gjort, og hvad værre var, de marcherede op med deres gamle Nyheder, som om aldrig nogen havde drømt om dem før.

Imidlertid, medens vi talte om de gamle Minder, der hørte vor Ungdom til, sank vi tilbage i

Tiden, levede bogstavelig det svundne om igen, befandt os tyve Aar tilbage, saa at en af os begyndte at tvivle paa, hvorvidt Tiden overhovedet eksisterede.

— Det har allerede Kant oplyst, erklærede en Filosof. Tiden er ikke andet end vor Anskuelsesform af det, som er.

— Se se! Det har jeg netop ogsaa tænkt mig, for naar jeg husker paa Smaabegivenheder fra fem og fyrretyve Aar tilbage, staar alt saa klart, som om det var sket i Gaar; og det, der skete i min Barndom, er mig lige saa nær i Mindet som det, jeg har oplevet for et Aar siden.

Og saa gav man sig til at undersøge, om alle havde ment det samme til alle Tider. En halvfjerdsindstyveaarig, den eneste i Selskabet, vi regnede for at være en gammel Mand, bemærkede, at han endnu ikke følte sig gammel. (Han havde nylig giftet sig igen og havde et Barn i Vuggen.) Ved denne kostelige Oplysning fik vi alle Indtryk af at være Dreng, og Samtalens Tone blev virkelig i høj Grad ungdommelig.

Jeg havde nok ved det første Møde lagt Mærke til, at Vennerne lignede sig selv, og jeg havde forundret mig over det; dog havde jeg mærket, at man ikke havde saa let til Latteren som før, og at man iagttog en vis Forsigtighed i sine Udtalelser. Man havde opdaget det udtalte Ords Kraft og Værdi. Livet havde ganske vist ikke gjort ens Dom mildere, men Klogskaben havde endelig lært en, at man fik alle sine Ord igen; og derhos havde man indset, at Menneskene ikke gik paa

hele Toner, men at man ogsaa maatte anvende de halve Toner for saa noget nær at kunne udtrykke sin Mening om et Menneske. Nu derimod løsnedes Tøjlerne: man sigtede ikke Ordene, man respekterede ikke Anskuelse; man faldt ind i det gamle Trav og løb snart løbsk, men morsomt var det.

Saa blev der en Pavse, flere Pavser, og saa blev der en ubehagelig Tavshed. De, der havde talt mest, fik en beklemmt Fornemmelse, som om de havde talt over sig. De følte, at i de forløbne ti Aar var der i Stilhed blevet knyttet ny Baand af den ene og den anden, og ny, ukendte Interesser havde rejst sig imellem dem, og at de, der havde talt frit, havde tørnet mod skjulte Skær, havde rusket i Traade, traadt i Bede, hvilket de ogsaa nok vilde have opdaget, havde de set de Blik, der væbnede sig til Modstand og Forsvar, disse Trækninger i Mundvigerne, naar Læberne dækkede over et undertrykt Ord.

Da man stod fra Bordet, var det, som om de nylig spundne Traade var revet over. Stemningen var brudt, og enhver befandt sig i Forsvarstilstand, knappede sig til; men da man alligevel maatte sige noget, sagde man Fraser, hvilket man kunde se paa Øjnene, der ikke fulgte med Ordet, og paa Smilet, der ikke svarede til Blikket.

Det blev en utaalelig lang Aften. Sporadiske Forsøg paa i Grupper eller paa Tomandshaand at oplive gamle Minder mislykkedes. Man spurgte af pure Uvidenhed om Ting, man ikke skulde

have spurgt om. For Exempel: Hvordan har din Broder Herman det nu? (Et henkastet Spørgsmaal uden Forventning om at faa noget at vide, der interesserede.) — (Forstemthed i Gruppen.) — Jo, Tak — det er omtrent det samme; nogen Bedring er der ikke at spore.

— Bedring? Har han da været syg?

— Ja — — — ved du ikke det?

En kaster sig i Brechen og redder den ulykkelige Broder fra den pinlige Tilstaaelse, at Herman er sindssyg.

Eller: Naa — din Kone ser man ikke noget til? (Han var ved at skilles fra hende!)

Eller: Ja, din Dreng maa jo være voxen nu; har han taget sin Eksamen?

(Det var Familiens brustne Haab.)

Med eet Ord, man havde tabt Kontinuiteten i Omgangen, og det hele gik i Stykker. Men man havde ogsaa prøvet Livets Alvor og Bitterhed, og man var jo da ikke Dreng længere.

Da man endelig skiltes ad udenfor Porten, følte man Trang til hurtig at gaa hver til sit og ikke som før fortsætte Samværet paa en Kafé. Ungdomsminderne havde nemlig ikke haft den oplivende Indflydelse, man havde ventet. Alt det forgangne var jo nemlig det henvisnede Løv, hvori det nærværende voksede, men denne Løvsmuld var allerede brændt sammen, den var udsuget og begyndte at skimle.

Og saa mærkede man, at ingen længere talte om Fremtiden, men kun om det svundne, af den simple Grund, at man allerede befandt sig i den

drømte Fremtid og ikke længer kunde digte sig nogen.

*

Fjorten Dage senere befandt jeg mig igen ved det samme Bord, i næsten samme Selskab og paa samme Plads. Nu havde man faaet Tid til hver for sig at læse over paa Svarene paa alle de Paastande, man forrige Gang af Høflighed havde ladet ubesvarede. Man kom bevæbnede; og nu gik det, som det var smurt. De, der var trætte, dovne eller foretrak god Mad, lod fem være lige, faldt fra og lod Tavshed falde over sig, men de stridslystne gik løs paa hverandre. Man havde slaet af paa det hemmelige Program, der aldrig var blevet forkyndt rigtig tydeligt, og man beskyldte hinanden for Frafald.

— Nej, jeg har aldrig været Atheist! raabte en.

— Jasaa? saa det har du ikke?

Og nu begyndte der en Diskussion, der skulde være holdt for tyve Aar siden. Nu forsøgte man at gøre det bevidst, der under den lykkelige Vækst-tid var spiret frem ubevidst. Hukommelsen slog fejl; man havde glemt, hvad man havde sagt og gjort, man citerede sig selv og andre galt, og der blev Spektakel. Ved første indtrædende Tavshed tog en eller anden den samme Sag op igen, og Samtalen gik i en Trædemølle. Og saa blev der Tavshed, og saa begyndte det om igen!

Denne Gang skiltes man ad med den Følelse, at det var forbi med alt det gamle, man var bleven myndig, havde Ret til at forlade Planteskolen

og vokse frit for sig selv, plantet ud paa Friland, uden Gartner, Saks og Navneseddel.

Saaledes gik det i Hovedsagen til, at man blev ensom, og saadan er det vel altid gaaet til. Men rigtig forbi var det alligevel ikke, thi nogle, der ikke vilde stanse i Væksten, men gaa fremad, gøre Opdagelser, erobre ny Verden, sluttede sig sammen i en lille Gruppe og benyttede Kaféen til Samtaleværelse. Man havde nok tidligere for- søgt det i Familierne, men der opdagede man snart, at Vennen havde faaet et Foer i sin Frakke, som hed *min Kone*. Og det strammede for det meste i Sømmene. I hendes Nærværelse maatte man tale om »noget andet«, og glemte man, hvor man var, og gav sig til at tale om sit eget, saa skete der et af to: enten tog Fruen Ordet og afgjorde alle Spørgsmaalene diktatorisk, og da var man nødt til at tie af Høflighed, eller ogsaa rejste Fruen sig, løb ud i Barnekamret og lod sig ikke se før ved Bordet, hvor man da følte sig som en Tigger og en Snyltegæst og blev behandlet, som om man vilde lokke hendes Mand fra Hus og Hjem, fra Pligter og Troskab.

Saadan kunde det ikke gaa, og for Resten skiltes Vennerne gerne ved deres Koners gensidige Antipati. De havde saa meget at udsætte paa hinanden.

Det blev altsaa ved Kaféen. Men underligt var det, at man sad der ikke saa gerne som før. Man vilde rigtignok indbilde sig selv, at her var det neutrale Samtaleværelse, hvor ingen var Vært og ingen Gæst. Men de gifte havde en urolig For-

nemmelse af, at der var en, der sad alene hjemme, som, hvis hun virkelig havde været alene i Livet, selv vilde have søgt Selskab, men nu var fordømt til Ensomheden i Hjemmet. Og desuden — Kafégæsterne var for det meste ugifte, altsaa en Slags Fjender, og det var, som om de, som hjemløse, havde Forrettigheder her. De opførte sig, som om de var hjemme, med Støj og Latter-salver, saa paa de gifte som uvedkommende, med eet Ord — de forstyrrede.

I min Egenskab af Enkemand mente jeg at have en vis Ret til Kaféen, men jeg maa ikke have haft det, og da jeg trak Ægtemændene dertil, paadrog jeg mig Fruernes Had, saa jeg snart ikke længer blev bedt i Familierne. Og maaske med Rette; thi Ægteskabet er en pas de deux.

Kom Herrerne saa virkelig, var de ofte saa fulde af deres huslige Anliggender, at jeg først maatte høre paa deres Bekymringer, om Piger og Børn og Skolegang og Eksaminer, saa jeg følte mig saa grundig trukket ind i andres Familievrøvl, at jeg ikke saa nogen Fordel ved at have gjort mig fri for mit eget ditto.

Nærmede vi os saa endelig Sagen og de store Spørgsmaal, blev det som oftest til, at en talte ad Gangen, mens den anden med nedslagne Øjne ventede paa Replik for derefter en Tidlang at tale om sit, som ikke var Svar paa Tiltale, men ofte Goddag — Økseskaft. Eller det skete, at alle paa en fuldstændig dæmonisk Maade talte i Munden paa hverandre, uden at det lod til, nogen forstod, hvad de andre mente. — En babylonisk

Forvirring, der endte med Skænderi og uden Mulighed for at forstaa hverandre.

— Du forstaaer jo ikke, hvad jeg siger, var det sædvanlige Nødraab.

Og saaledes var det: enhver af os havde i Aarenes Løb underlagt Ordene ny Betydninger, givet gamle Tanker ny Valører, foruden det, at man ikke vilde frem med sin allerinderste Mening, der udgjorde ens Faghemmelighed, eller en andet Fremtids kommende Tanker, som man skinsygt rugede over.

Hver Nat, naar jeg gik hjem fra et saadant Kafémøde, følte jeg det værdiløse ved disse Vidtløftigheder, hvor man egentlig kun vil høre sin egen Stemme og paanøde andre sine Meninger. Min Hjerne var som reven itu eller oprodet og tilsaaet med Ukrudt, der maatte luges bort, inden det slog Rod. Og naar jeg kom hjem i Ensomheden og Tavsheden, fandt jeg mig selv igen, svøbte mig ind i min egen aandelige Atmosfære, hvor jeg befandt mig vel som i Klæder, der sidder godt, og efter en Times stille Overvejelser sank jeg ned i Søvnens Tilintetgørelse, frigjort fra Ønsker, Begær, Vilje.

Lidt efter lidt lagde jeg mine Kafébesøg af, øvede mig i at være ene, faldt atter udi Fristelse, men trak mig for hver Gang mere helbredet tilbage, indtil jeg tilsidst fornam det store Velvære at høre Tavsheden og lytte til de ny Stemmer, man der faar at høre.

II

Paa denne Maade blev jeg efterhaanden ene, kun henvist til den overfladiske Omgang, som mit Arbejde nødte mig til, og som mest blev vedligeholdt pr. Telefon. Jeg vil ikke nægte, at Begyndelsen var svær, og at det tomme Rum, der omgav min Person, krævede at fyldes. Ved at afklippe Kontakterne med andre Mennesker var det først, som om jeg tabte i Kraft, men samtidig begyndte mit Jeg ligesom at koagulere, fortætte sig omkring en Kærne, hvor alt, hvad jeg havde oplevet, samlede sig, blev fordøjet og optaget som Næringsstof af min Sjæl. Samtidig vænnede jeg mig til at omsætte alt, hvad jeg saa og hørte, alt i Huset, paa Gaden, ude i Naturen, og idet jeg henførte alt, hvad jeg sansede, til det Arbejde, jeg havde for, følte jeg, hvorledes min Kapital voksede, og de Studier, jeg gjorde i Ensomheden, viste sig mere værdifulde end dem, jeg gjorde paa Mennesker ude i Samfundslivet.

Jeg har forskellige Gange haft eget Hjem, men nu har jeg lejet to møblerede Værelser af en Enke. Der gik nogen Tid, inden jeg ligesom kunde leve mig ind i disse fremmede Møbler, men kun en kort Tid. Skrivebordet var det sværeste at leve mig sammen med og gøre til mit; thi den afdøde

Raadmand maa have siddet der i en Menneskealder med sine Protokoller. Han har efterladt Mærker af sit væmmelige cyanblaa Blæk, som jeg hader; hans højre Arm har afslidt Polituren til højre, og til venstre har han limet en rund Lampebakke af Voksdug i skrækkelige graagule Farver fast paa Bordet. Denne piner mig meget; men jeg har besluttet at finde mig i alt, og snart ser jeg ikke mere den grimme Lap. Sengen — ja, det havde været min Drøm at opgive Aanden i mine egne Sengklæder — men skønt jeg har Raad til det, vil jeg ikke begynde paa at købe noget; thi ikke at eje noget, det er en Side af Friheden. Intet at eje, intet at ønske, det er at gøre sig uangribelig for Skæbnens værste Slag. Men samtidig at have Penge nok og saaledes føle, at man kan faa Tingene, om man vil, det er Lykke; thi det er Uafhængighed og en anden Side af Friheden.

Der hænger en broget Samling af daarlige Malerier paa Væggene, ogsaa Litografier og Farvetryk. Jeg hadede dem først for deres Grimheds Skyld, men snart afvandt jeg dem en Interesse, som jeg ikke havde anet. Da jeg nemlig engang under Digteriet følte mig bankerot og var i Forlegenhed for en afgørende Scene, kastede jeg et fortvivlet Blik paa Væggen. Der blev mit Blik hængende ved et afskyeligt Farvetryk, som engang var fulgt som Præmieblad med et eller andet illustreret Blad. Det forestillede en Bonde, der stod paa en Landingsbro med en Ko, der tilligemed ham skulde sættes over af en usynlig Færge. Den ensomme

Mand med Himlen til Baggrund, hans eneste Ko, hans fortvivlede Blik . . . jeg havde min Scene. Men der fandtes ogsaa i dette Værelse en Mængde Smaating, som kun samles i et Hjem, og som dufter af Minder, fordi de er forarbejdet af venlige Hænder og ikke købt. Antimacassere, hæk-lede Stykker, Etagèrer med Glas og Porcellæns-ting. Blandt disse Sager lægger jeg Mærke til en stor Pokal med Inskription af taknemlige osv. Der straalér Venlighed, Taknemlighed, maaske Kærlighed ud af alle disse Smaating; og virkelig, efter blot nogle Dages Forløb føler jeg mig velkommen i disse Værelser. Alt dette, der har været en andens, har jeg nu arvet efter en død, som jeg aldrig har kendt.

Min Værtinde, der straks saa, at jeg ikke hørte til de snaksomme, var taktfuld og velopdragen, og hun sørgede altid for, at Værelserne var i Orden, naar jeg kom hjem fra min Morgentur. Og vi hilste kun paa hinanden med et venligt Nik, der sagde alt muligt: Hvorledes har De det? Tak, godt! Og De? Udmærket! Det glæder mig!

Efter en Uges Forløb kunde hun alligevel ikke lade være at spørge mig, om der ikke var noget, jeg ønskede; jeg behøvede blot at sige til . . .

— Nej, min gode Frue, der er ingenting, jeg ønsker, alt er mig tilpas.

— Hm, jeg tænkte . . . jeg ved jo, at Herrersomme Tider er vanskelige . . .

— Det har jeg vænnet mig af med for længe siden!

Hun saa paa mig med et nysgerrigt Blik, som om hun havde hørt noget andet om mig.

— Men saa Maden? Er den tilpas?

— Maden, den har jeg ikke lagt Mærke til; altsaa er den fortræffelig.

Og det var den! Men ogsaa hele Behandlingen var udmærket. Det var mer end Opvartning, jeg fik, det var Omsorg, og det havde jeg aldrig før kendt til.

Livet flød roligt, stille, blødt og venligt, og skønt jeg af og til kunde føle mig fristet til at tale med Værtinden, især naar hun saa bekymret ud, overvandt jeg dog Fristelsen; thi jeg frygtede dels at rode mig ind i andres Affærer, dels vilde jeg respektere hendes Livs Hemmeligheder. Jeg ønskede at bevare Forholdet upersonligt, og det passede mere for min Stemning at holde hendes Fortid i et behageligt Mørke. Fik jeg Historien at vide, vilde Møblerne antage en anden Karakter, end jeg havde befalet dem at have, og saa vilde min Væv gaa itu; Stole, Borde, Skab, Seng vilde da give sig til at spille Kulisser i hendes Dramer, som siden kunde gaa igen. Nej, nu var disse Ting blevet mine, jeg havde givet dem min Aands Overtræk paa, og Dekorationerne maatte kun gøre Tjeneste i mit Drama. I mit!

*

Jeg har nu ogsaa paa en ret billig Maade skaffet mig en upersonlig Omgang. Det er paa min Morgentur, jeg har stiftet disse ubekendte Bekendt-

skaber, som jeg ikke hilser paa, da jeg ikke kender dem personlig. Først møder jeg Majoren. Da han er afskediget med Majors Rang, har han Pension og maa altsaa være fyldt de femoghalvtreds. Han er civilklædt. Jeg ved, hvad han hedder, og har hørt nogle Historier om ham som ung. Han er ugift, det ved jeg ogsaa. Han er som sagt pensioneret og gaar følgelig uden Sysselsættelse og venter Livet af sig. Men han gaar modig sin Skæbne under Øjne; høj og rank, Brystet bredt, Frakken for det meste opknappet, kækt, frimodigt Væsen. Haaret er mørkt, Knebelsbarten sort, Gangen elastisk, saa elastisk, at jeg uvilkaarlig retter mig, naar jeg møder ham; og jeg føler mig yngre, naar jeg tænker paa hans fyldte femoghalvtreds. Jeg har ogsaa faaet det Indtryk af hans Øjne, at han ikke hader mig, men at han maaske godt kan lide mig. Og efter en Tids Forløb forekommer han mig som en gammel Bekendt, jeg gerne vilde nikke til. Men der findes en bestemt For- skel imellem os: han har udtjent sin Kapitulationstid, og jeg staar endnu midt i Striden og arbejder fremad. Saa det er ikke værd, han søger Sympati hos mig som medskyldig. Det vil jeg ikke vide noget af. — Mine Tindinger er ganske vist graa, men jeg ved, at i Morgen kunde de være ligesaa sorte som hans Haar, om jeg vilde, men det bryder jeg mig ikke om, for jeg har ingen Kvinde at kro mig for. For Resten synes jeg, at hans Haar sidder lovlig glat til ikke at vække Mistanke, mens mit er hævet over enhver Tvivl.

Saa har jeg en anden, som har den behagelige Egenskab at være mig fuldstændig ubekendt. Han er afgjort over de treds og er graa over det hele, Haar og Fuldskæg. I Begyndelsen af vort Bekendtskab mente jeg at kende visse Træk i hans melankolske Ansigt, visse Linier i hans Skikkelse, og jeg nærmede mig ham med Medlidenhed og Sympati. Det forekom mig, at han maatte have smagt Livets Bitterhed i dens bedste Form, at have kæmpet mod Strømmen og maattet give tabt, og at han nu levede i en ny Tid, der var vokset umærkelig op og havde ladet ham langt tilbage. Han kunde ikke slippe sin Ungdoms Idealer, fordi de var ham kære, og han ansaa sig selv for at være paa den rette Vej . . . stakkels Mand! Han tror, at han ved, han er gaaet den rette Vej, og hans Samtid er faret vild . . . det er tragisk!

Men da jeg en Dag saa ham i Øjnene, opdagede jeg, at han hadede mig; maaske fordi han læste Deltagelse i mit Blik, og det var det mest saarende. Han ligefrem fnøs, da han var kommen forbi mig. — Det er jo desuden ikke umuligt, at jeg uden at vide det har saaret ham eller nogen af hans, grebet ind i hans Skæbne med unænsom Haand, eller har jeg maaske ligefrem kendt ham engang? Han hader mig, og underligt nok, jeg synes, jeg fortjener hans Had, men jeg vil ikke mere møde hans Øjne, thi de stikker og gør ondt i min Samvittighed. Det er ogsaa muligt, at vi er fødte Fjender, at Klasse, Race, Fødsel, Anskuelser har rejst en Mur imellem os, og at vi

føler det. Thi Erfaringen har lært mig paa Gaden at skelne Ven fra Fjende, ja, der findes Personer, ukendte, som udstraaler Fjendtlighed, saa jeg gaar over paa det andet Fortov for ikke at komme dem nær. Og denne Følsomhed skærpes i Ensomheden til en høj Grad af Fuldkommenhed, saa at jeg endog kun behøver at høre et Menneskes Stemme paa Gaden for at faa enten en Lystfølelse eller en Ulystfølelse eller ingen af Delene.

Saa har jeg en tredje. Han rider, og jeg nikker til ham, har kendt ham fra Studenterdagene, ved omtrent, hvad han hedder, men kan ikke stave hans Navn. Jeg har ikke talt med ham i tredive Aar, kun nikket til ham paa Gaden, undertiden med et Genkendelsens Smil, og han har selv et rart Smil under sin store Knebelsbart. Han er i Uniform, og med Aarene er hans Distinktioner blevet flere og bredere. Nu sidst, da jeg efter ti Aars Pavse mødte ham igen, havde han saa mange Striber paa sin Chakot, at jeg ikke vilde risikere en ubesvaret Hilsen. Men han maa have forstaaet mig, thi han holdt Hesten an og raabte til mig: God Dag, kender du mig ikke?

Jo, det gjorde jeg, og saa fortsatte vi vor Vej hver i sin Retning, og efter den Tid bliver vi ved at nikke til hinanden. En Morgen saa jeg en underlig, halv mistroisk Mine under Knebelsbarten. Jeg vidste ikke, om jeg skulde vove at fortolke den endog blot for mig selv, saa urimelig forekom den mig. Han saa ud — ja jeg ind-

bildte mig det blot — han saa ud, som om han dels troede, at jeg troede, han var hovmodig, dels som om han havde mig mistænkt for at være hovmodig. Jeg? — Det er jo ikke noget usædvanligt, at Mennesker undervurderer sig selv, skønt de har Ord for at bære den Dødssynd, der hedder Hovmod, i deres Hjerteskjold.

*

Saa har jeg en ældre Dame, som bliver promeneret af sine to Hunde. Naar de bliver staaende, bliver hun ogsaa staaende, og de standser ved hver en Lygtepæl, hvert et Træ, hvert et Hjørne. Jeg tænker altid swedenborgsk, naar jeg møder hende: Jeg tænker paa Menneskehaderen, der bliver saa ensom, at han maa søge Selskab med Dyr; og jeg tænker mig hende straffet gennem Forestillingen. Hun tror, at hun er Herre over disse to urenlige Dyr, og det er Dyrene, der tvinger hende til at følge hvert af deres Luner. Jeg kalder hende Verdensdronningen eller Universets Beskytterinde, fordi hun ser saadan ud, med Hovedet kastet tilbage og Øjnene sænkede.

*

Endelig har jeg min Tiendekone, som jeg anser for at være occult. Hun optræder sjælden, men altid, naar jeg har faaet en større Pengesum, eller naar en Fare nærmer sig. Jeg har aldrig troet paa »Møder« eller den Slags Overtro; har

aldrig gaaet af Vejen for en gammel Kone eller spyttet ad en Kat; jeg har aldrig sparket efter en Ven, der gik til et nyt Foretagende med tvivlsom Udgang, men jeg har altid med et Slag paa Skulderen og af et godt Hjerte ønsket ham »God Lykke!« Nu for nylig gjorde jeg det med en oplyst Ven, en Skuespiller. Fnysende vendte han sig om imod mig med et lynende Blik: Sig ikke saadan noget, saa gaar det mig galt. — Jeg svarede: Nej, at man følges af en Vens gode Ønsker kan aldrig bringe Ulykke, selv om det ikke gælder. — Han fastholdt sin Mening, thi han var overtroisk som alle vantro Mennesker. Ja, de vantro, de tror alting, men baglænds. Drømmer de noget godt om Natten, saa betyder det noget ondt; drømmer de f. Eks. om Utøj, saa betyder det Penge. Jeg derimod lægger ikke Mærke til ubetydelige Drømme, men faar jeg en Drøm, der af sig selv trænger sig paa, saa tyder jeg den direkte, forlænds, saa at en ond Drøm bliver mig en Advarsel og en smuk Drøm en Opmuntring eller Trøst, og det rent logisk, videnskabeligt, thi er jeg ren indvendig, saa ser jeg rent, og omvendt. I Drømmene afspejles mit Indre, og derfor kan jeg benytte dem, som jeg benytter Barber-spejlet: til at se, hvad jeg gør, og undgaa at skære mig. Det samme gælder visse »Tilfælde« i vaagen Tilstand, ikke alle. Der ligger f. Eks. altid Papirstumper paa Gaden, men det er ikke alle Papirstumper, der fængsler min Opmærksomhed. Men gør en det, da tager jeg den nærmere i Øjesyn; og staar der noget skrevet

eller trykt paa den, som kan staa i Rapport til det, jeg mest tænker paa, saa betragter jeg det som en Ytring af min inderste, ufødte Tanke; og deri har jeg jo Ret, thi fandtes ikke denne Tankens Bro mellem mit Indre og denne udvortes Ting, saa vilde en Overgang aldrig kunne finde Sted. Jeg tror ikke, at noget Menneske gaar og lægger Papirstumper frem for min Skyld, men der findes Mennesker, som tror det, og Tanken ligger jo snublende nær for den, der kun tror paa Haandgribeligheder og Menneskeværk.

Jeg kalder imidlertid min gamle Kone for occult, fordi jeg ikke kan forklare, hvorfor hun altid optræder netop naar hun skal. Hun ser ud som en Torvekone fra min Ungdom eller som en af de Koner, der sad ved et Bord paa Gaden og solgte Bolscher. Hendes Klæder ser ud som Aske, men de er hele og rene. Hun ved ikke, hvem jeg er, men kalder mig »Hr. Patron«, formodentlig fordi jeg var fed for tre Aar siden, da vort Bekendtskab begyndte. Hendes Taknemmelighed og gode Ønsker følger mig et Stykke paa Vej, og jeg hører saa gerne det gamle, bløde Ord Velsignelse, som har en hel anden Klang end den haarde Forbandelse, og jeg synes, jeg har godt af det for hele Dagen.

Da jeg engang, efter at vort Bekendtskab havde varet et Aar, gav hende en Seddel, ventede jeg at se dette idiotiske, næsten onde Udtryk, som visse fattige faar i deres Ansigt, naar man giver alt for meget. De ser nemlig ud, som om de troede, man ikke var rigtig klog, eller som om

man havde grebet fejl i Pengepungen. En Gadedreng løber altid grinende sin Vej, naar han faar en Sølvskilling, som om han ventede, man skulde løbe efter ham og ombytte Sølvet med Kobber. Men min gamle Kone greb min Haand saa kraftigt, at jeg ikke kunde slippe løs, og med en Tone af dyb Menneskekundskab spurgte hun næsten forsikrende: Hr. Patron, De har bestemt været fattig? — Ja, lige saa fattig som De, og jeg kan vel blive det en Gang til! — Det forstod hun, og det faldt mig ind, at hun vist havde kendt bedre Dage, men jeg har aldrig villet spørge.

Disse fire udgjorde omtrent al min Omgang udendørs, og tre Aar igennem fulgte jeg dem.

Men jeg havde ogsaa skaffet mig Omgang inden Døre. Da jeg bor paa fjerde Sal, har jeg, Stuen medregnet, fire Familier og deres Skæbne lejret under mig. Jeg kender ingen af dem, ved ikke, hvordan de ser ud, tror aldrig, jeg har mødt dem paa Trapperne. Jeg ser kun deres Dørplader, og af de Aviser, der er stukket i Dørlaasen om Morgenens, ved jeg omtrent, af hvilken Aand de er. Væg om Væg med mig, men i et andet Hus, bor en Sangerinde, der synger meget smukt for mig, og hun har en Veninde, der kommer og spiller Beethoven for mig; det er mine bedste Naboer, og jeg kan sommetider føle mig fristet til at søge deres Bekendtskab for at kunne takke dem for alle de lyse Øjeblikke, de har skænket mig, men jeg overvinder Fristelsen, da jeg tror at vide, at det smukkeste i vort Forhold vilde være forbi, hvis vi skulde nødes til at føre en

banal Samtale. Undertiden er der stille i flere Dage hos Veninderne, og da bliver der mindre lyst hos mig. Men saa har jeg en munter Nabo, jeg tror han bor i en af de lavere Etager i Huset ved Siden af. Og han spiller noget Operettemusik, som jeg ikke kender, men som er saa uimodstaaelig muntert og saa uskyldig skurrilt, at jeg er nødt til at le midt i de alvorligste Tanker.

Som Modvægt herimod og som Skygge har jeg i Etagen lige under mig boende en Hundeejer. Han har et stort, rødt, vildt Uhyre af en Hund, der farer gøende ud paa Trappen. Ejeren synes at betragte Huset som sit og os andre som Indbrudstyre og lader derfor Trapperne bevogte af dette Mønster paa en Cerberus. Kommer jeg engang imellem sent hjem og famler mig i Mørke opad Trapperne, og jeg saa kommer til med Foden at røre ved noget blødt, laaddent, da er Nattens Tavshed forbi, og i Mørket ser jeg to Fosforperler gnistre, og hele Trappens snegledannede Rør fyldes af en Larm — en Larm, der har til Følge, at en Dør gaar op, og en Herre træder ud og knuser mig, den forurettede, med sine rasende Øjekast. Jeg beder ganske vist ikke om Forladelse, men jeg føler mig altid som den skyldige, thi over for Hundeejere er hele Menneskeheden skyldig.

Jeg har aldrig kunnet forstaa, hvor et Menneske kan nedlægge sine Hengivenheds- og Omsorgsfølelser i en Dyresjæl, naar der findes Medmennesker nok at ofre dem paa, og tilmed i et saa

urent Dyr som Hunden, hvis hele Tilværelse gaar ud paa at tilsmudse. Og min Underbo har Kone og en voksen Datter, hvis Følelser mødes med Husherrens i den fælles Omgang med Dyret. Familien plejer at holde Hundesoireer, ved hvilke de, samlede omkring Dagligstuebordet — jeg kan tydelig høre, hvor de sidder, uden at behøve at lytte — konverserer Uhyret. Dette, som ikke kan tale, svarer med en Tuden, hvorpaa hele Familien ler højt af Glæde og Stolthed.

Undertiden vækkes jeg midt om Natten af Hundens Gøen. Jeg tænker mig da Familiens Lykke ved Bevidstheden om at eje et saa paa-passende og vagtsomt Dyr, der oven i Købet gennem Mure og lukkede Vinduer kan lugte Natmandens Vogn. At Tanken om ulykkelige Medmenneskers ødelagte Ro skulde forstyrre Hundeejerens Lykke, det ved jeg, er en ubegrundet Antagelse. Den hellige Søvnns uskatte Gave, der for nogle er saa dyrekøbt, den respekteres ikke af saadanne. Undertiden spørger jeg mig selv, hvad det dog er for nogle haardhudede Mennesker, der ikke igennem Nattens Tavshed kan føle, hvorledes de af Sønnen opskræmte ligger og udøser Forbandelser over deres Hoveder! Kan de da ikke fornemme, hvorledes det berettigede Had straalere igennem deres Loft og Gulv og Vægge og maner ondt over deres Hoveder?

Jeg vovede engang for længe siden at komme med en Klage over Hundegøen om Natten i en Menneskebolig. Ejeren parerede med Barneskriget

i min Lejlighed! — Han sammenlignede det urene Skadedyr med et lidende Menneskebarn! Efter den Tid klager jeg aldrig mere. Men for at tilvejebringe en Forsoning i mit Indre og faa Fred i Forhold til Menneskene — thi jeg lider ved at hade — har jeg prøvet paa at forklare denne Hengivenhed for Dyr, som er stærkere end den tilsvarende Følelse for Mennesker, men jeg kan ikke komme til nogen Forklaring. Og som alt uforklarligt virker det uhyggeligt paa mig. — Kunde jeg filosofere efter Swedenborgs Metode, vilde jeg blive staaende ved: Tvangsforestilling som Straf. — Lad det Ord da foreløbig blive staaende. Thi da er de ulykkelige og fortjener Medlidenhed.

*

Der er en Altan udenfor min Lejlighed, og fra den er der en vid Udsigt over Hede, Sø og blaaende Skove i det fjerne ud imod Havet. Men naar jeg ligger paa min Sofa, ser jeg ikke andet end Luftten og Skyerne. Da er det, som om jeg var i en Ballon, højt oppe over Jorden. Men saa begynder Øret at generes af en hel Mængde smaa Lyd. Min Husfælle nedenunder telefonerer, og jeg hører paa hans Accent, at han er Vestgöte. Et sygt Barn græder i en af Etagerne nedenunder. Og paa Gaden under min Altan standser to Mænd og taler sammen; og nu lytter jeg virkelig, med Digterens Ret til at lytte i det mindste til det, der tales paa aaben Gade.

— Ja, ser du, det *kunde* jo ikke gaa.

— Har han da nu lukket? Ja, saa sandelig har han! (Jeg forstod straks, at det var den ny Urtekræmmerbutik i Huset, der var bleven lukket af Mangel paa Kunder.)

— Nej, der er for mange om det, og saa begynder de ved den gale Ende! . . . Den første Dag solgte de for 30 Øre, den anden Dag kom der en og slog op i Vejviseren, og den tredje Dag solgte de nogle Frimærker! Nej, der er for mange om det. Naa Farvel!

— Farvel! Skal du op i Banken?

— Nej, jeg skal ned til Havnen og klarere . . .

Dette var de sidste Repliker i en Tragedie, som jeg havde været Vidne til de sidste tre Maaneder, og som var opført i mit Hus paa følgende Maade.

Til venstre for min Port gav man sig til at indrette en Urtekramhandel. Der blev malet og forgyldt, lakeret og ferniseret, medens den unge Herre nu og da tog Herligheden i Øjesyn fra Fortovet. Han saa ud til at være en dygtig Sælger, med noget rask og sikkert i sit Væsen, lidt vindigt maaske. Men uforknyt og forhaabningsfuld saa han ud, især naar han havde sin Kæreste med.

Jeg saa Reoler og Skabe rejse sig langs Væggene; Disken med Vægten stod der snart, og Telefonen sad paa Væggen. Telefonen husker jeg særligt, fordi den sang saa sørgeligt i min Væg, men jeg vilde ikke klage, for jeg er i Færd med at vænne mig af med at klage. Men saa byggede de noget inde i Butikken, en Gennemgang med

et Par Søjler, der mindede om et Theaterarrangement, og som med et falsk Perspektiv skulde give Illusion af noget storartet.

Og saa begyndte Skufferne at fyldes med denne uendelige Mængde Ting med og uden kendte Navne. Det trak ud en hel Maaned. Imidlertid blev der malet noget paa den kolossale Spejlglasrude, og Tredjedagen derefter læste jeg med gotiske Bogstaver: Østermalms Kolonial- og Delikatesseshandel.

Da tænkte jeg med Sofokles:

Den herligste Lod, som Lykken kan give,
 Det er Visdom i Sind,
 Og Guderne fræk ej forhaane du tør.
 Den hovmodige straffes for voldsomt Ord
 Med voldsomt Slag,
 Og sent først lærer han Visdom.

Hvilken Taabelighed af den unge Mand! Naar Østermalm allerede har mindst to Hundrede Kolonialforretninger, saa at gaa hen og udbasune sig som Ejer af den eneste og virkelige! Det er en Usurpation, en Træden de andre i Støvet, som vil stikke dig selv i Hælen. Overmod, Overgreb, Overtro! — Naa, den nygifte Ejer aabnede Butikken. Og Udstillingen i Vinduet var glimrende, men jeg skjælv for hans Skæbne. Havde han begyndt med en Spareskilling, med Arv eller kun med tre Maaneders Veksler?

De første Dage gik, som de ubekendte havde fortalt under min Altan. Den sjette Dag gik jeg ind for at handle. Jeg lagde Mærke til, at Drengen stod og drev i Døren. Dette var efter min

Mening et taktisk Fejlgreb, thi dels ønsker man, naar man gaar i Butikker, at kunne gaa uhindret lige ind, dels viste dette, at der ingen Kunder var indenfor. Og endvidere forstod jeg, at Herren selv var borte, ude med sin unge Kone naturligvis, sagtens paa en Lysttur.

Imidlertid, jeg traadte ind og blev slaaet af Forbavselse over den mise-en-scène, der var spenderet, og som gav mig Grund til at tro, at Ejeren havde været ved Theatret.

Da Dadlerne skulde vejes, blev de ikke taget op af Kassen med Fingrene, men med to Stykker Silkepapir — det var de store Traditioner og lovede godt. Varerne var udmærkede, og jeg blev Kunde.

Et Par Dage derefter var Principalen kommen hjem og stod selv ved Disken. Han var en moderne Aand, det saa jeg straks, thi han gjorde ikke Forsøg paa at passiare med mig . . . det var for gammeldags! men hans Øjne talte: Agtelse, Tillid, Redelighed sagde de. Men saa kunde han ikke lade være at spille Komédie. Han blev kaldt til Telefonen, bad mig tusinde Gange undskyldte og gik til Telefonen. Nu havde han det Uheld, at jeg er Skuespilforfatter og har studeret baade Minespil og Replikskifte. Jeg saa derfor paa hans Ansigt, at der ikke blev talt i Telefonen, og jeg hørte af hans Svar paa den fingerede Tale, at det var Komadiespil.

Ja! — Ja! — Ja — Jovel — Jo! Det skal blive sendt! — Afringning.

Det skulde forestille en større Bestilling. Men

der manglede Overgange og Toneafskygninger. Det hele var jo ret uskyldigt, men jeg holdt ikke af at lade mig tage ved Næsen og heller ikke af at vente, følgelig blev jeg kritisk stemt og gav mig til at læse paa Etiketter og særlig paa Firmamærkerne. Uden at være Vinkender husker jeg dog fra gammel Tid af, at naar der stod Cruse et fils frères paa en Flaske, var det ægte fransk Vin. Nu opdager jeg dette Navn paa en Etiket, og forhavset over at finde Bordeauxvin i en Urtekrambutik flottede jeg mig og købte en Flaske for utrolig godt Køb.

Da jeg kom hjem, gjorde jeg et Par Opdagelser, der vel ikke bragte mig i Vrede, men som dog gjorde, at jeg besluttede mig til ikke mere at handle i den Butik. Dadlerne, der sidste Gang var udmærkede, havde han nu blandet med nogle gamle, træede, og hvad Vinen angaar, saa kan det gerne være, det var Cruses — maaske Robinson Crusos — men Cruse et fils var det ikke.

Efter den Dag saa jeg ingen gaa ind i den Butik. Og nu begynder Tragedien. En Mand i sin bedste Kraft, fuld af Attraa efter at arbejde, dømt til Uvirksomhed og følgelig til Undergang. Kampen mod Ulykken, som hver Time paa Dagen kom nærmere. Hans Uforfærdethed forlod ham og blev efterfulgt af en nervøs Trods; jeg saa hans Ansigt gennem Vinduet spøgelseagtig spejle efter en Kunde; men efter nogen Tids Forløb gemte han sig. Det var en uhyggelig Scene at se ham bag sine Søjler, angst, angst for alt, endog

for en Kundes Ankomst, thi han gruede for, at det var en, der vilde slaa op i Vejviseren. Dette var det grueligste Øjeblik, thi da maatte han vise sig venlig og smilende. Og sin Dreng havde han i Begyndelsen grebet i, at han med en haanlig Bevægelse havde kastet Vejviseren hen paa Disken til en fin, ældre Herre. Med sin noget større Menneskekundskab havde han vist Drengen til Rette og oplyst ham om, at Kunderne begynder med Frimærkerne og Vejviseren, men han havde endnu ikke lært sig selv, at gode Varer er den bedste Reklame, og at med Kneb snyder man blot sig selv.

Opløsningen nærmede sig. Jeg gennemled alle hans Kvaler, tænkte paa hans Kone, paa den kommende Termin, Huslejen, Vekslerne. Tilsidst kunde jeg ikke holde ud at gaa forbi hans Vinduer; jeg gik en anden Vej. Men jeg kunde ikke slippe fra ham, for hans Telefontraad sang saa sørgeligt ved min Væg, ogsaa om Natten. Og saa hørte jeg Sørgesange, lange, aandeløse, om et Liv, der er knækket i Opvæksten, Forhaabninger, Fortvivlelse over ikke at kunne begynde forfra igen . . . og altid Hustruen med den ventede ufødte.

At det var hans egen Skyld, hjalp ikke paa Tingene, thi det var for Resten tvivlsomt, om det var hans Skyld. Alle disse Smaakneb, der hører Handelen til, havde han faaet indprentet af sine Principaler, og han saa ikke noget ondt i dem. Uforstand! Det var Aarsagen, men ikke Skylden.

Undertiden spurgte jeg mig selv, hvad alt dette

kom mig ved. Man skal maaske have andres Lidelser at bære paa, og de kommer over en, netop naar man søger at undgaa dem ved Ensomhed.

Købmandens Skæbne var imidlertid fuldbyr-det. Det var i Grunden en Lise at se, at Butikken blev lukket, og der blev en Ende paa det hele. Men da man lukkede op igen og begyndte at tømme Skufferne, rydde Hylderne og tumle med alle disse mange Ting, der for Størstedelen var ødelagte, da var det som at blive Vidne til en Obduktion. Da jeg kendte en af Mændene, gik jeg ind i Butikken og ind i det lille Værelse bag Søjlerne. Her havde han kæmpet. For at fordrive Tiden og slippe for den rene Lediggangs Forbandelse havde han skrevet fingerede Regninger i Massevis. De laa der endnu og lød paa Fyrst Hohenlohe, Felix Faure, ja endog paa Prinsen af Wales. Den sidste havde købt 400 Pund russisk Marmelade og en Kasse Carry.

Det var for mig interessant at se, hvorledes Mandens Hjerne havde sammenarbejdet Felix Faures russiske Rejse og Prinsen af Wales anglo-indiske Køkken.

Der laa ogsaa en Pakke skrevne Avertissementer om »prima« Kaviar, prima Kaffe, alting prima; men Avertissementerne var aldrig blevet trykt.

Jeg forstod, hvorledes han havde staaet ved Pulten og været nødt til at spille denne Rolle for Drengen. Stakkels Mand! Men Livet er langt og rigt paa Omskiftelser, og den Mand kommer nok op igen!

III

Dette er da endelig Ensomheden: at spinde sig ind i sin egen Sjæls Silke, forpuppes og vente paa Metamorfosen, thi den udebliver ikke. Man lever imidlertid af sine Oplevelser, og telepatisk lever man andres Liv. Døden og Opstandelsen; en ny Opdragelse til et ukendt nyt.

Man er endelig Enehersker over sig selv. Ingens Tanker kontrollerer mine. Ingens Luner eller Nykker piner mig. Nu begynder Sjælen at vokse i nyvunden Frihed, og man faar en usigelig Fornemmelse af indre Fred og stille Glæde, af Sikkerhed og Selvansvar.

Tænker jeg tilbage paa Samlivet, der skulde være en Opdragelse, saa finder jeg nu, at det kun var en Fællesskole for Laster. At skulle være nødt til i Timevis at se paa noget uskønt er for den, som har Skønhedssans, en Tortur, der nar- rer en til at anse sig for Martyr. Af Hensynsfuldhed at lukke Øjnene for Uretfærdighed opdrager en til Hykler. Af disse samme Hensyn bestandig at vænne sig til at undertrykke sin Mening gør en fejj. Endelig for Fredens Skyld at tage Skylden paa sig for Ting, man ikke har begaaet, fornedrer en umærkelig, saa at man en skønne Dag tror, at man er et slet Menneske;

aldrig at høre et opmuntrende Ord berøver en Mod og Selvfølelse; og at gaa og bære Følgerne af andres Fejl gør en rasende paa Menneskene og Verdensordenen.

Og det værste er, at man ikke er Herre over sin egen Skæbne, for saa vidt man har Vilje til at gøre, hvad Ret er. Hvad kan det nytte, at jeg gør mig Umage for at være dadelfri i alt, naar min Kompagnon gaar og søler sig til. Jeg faar mindst den halve Skam, om ikke den hele, hvilket er det sædvanlige. Det er dette i Samlivet, som gør, at man altid lever i Usikkerhed, frembyder en større Skudflade, giver sig Blottelser, fordi en anden blotter sig, er afhængig af en andens lunefulde Opførsel. Og de, der ikke kunde komme til at stikke Haanden under min Vest, saa længe jeg stod alene, de har saa let ved at stikke deres Kniv i mit Hjerte, naar jeg lader en anden gaa omkring med det paa Gader og Torve.

Hvad jeg ogsaa har vundet i Ensomheden er, at jeg selv kan bestemme min aandelige Diæt. Jeg behøver ikke i mit Hjem at se Fjender ved mit Bord eller sidde i Tavshed og høre det haanes, som jeg højagter; jeg er ikke tvungen til inden for mine egne Døre at høre paa den Musik, jeg afskyr; jeg er fri for at se Blade ligge strøet omkring med Karikaturer af mine Venner og mig selv; jeg er fri for at læse Bøger, som jeg foragter, og gaa paa Udstillinger for at beundre Malerier, jeg ikke kan udstaa. Med et Ord: jeg raader over min Sjæl, nemlig i de Tilfælde, hvor man har Ret til at raade, og jeg kan vælge mine

Sympatier og Antipatier. Jeg har aldrig været Tyran, men har kun villet slippe for at tyranniseres, og det taaler de tyranniske Mennesker ikke. Derimod har jeg altid været Tyranhader, og det kan Tyrannerne ikke tilgive.

Jeg har altid villet fremad og opad og har alt-saa haft den højere Ret over for dem, der vilde drage mig nedad, og derfor er jeg blevet ene.

*

Det første, man kommer til i Ensomheden, er Opgøret med sig selv og det forbigangne. Det er et langt Arbejde, en hel Opdragelse til Selovervindelse, men det er jo det taknemmeligste Studium at kende sig selv, om det er muligt. Man bliver rigtignok jævnlig nødt til at bruge Spejlet, især Nakkespejlet, thi ellers kan man ikke vide, hvordan man ser ud paa Ryggen.

Jeg begyndte Opgøret for ti Aar siden, da jeg gjorde Bekendtskab med Balzac. Under Læsningen af hans halvtredsindstyve Bind mærkede jeg ikke, hvad der gik for sig inden i mig, før end jeg var kommen til Ende. Da havde jeg fundet mig selv og kunde danne Syntesen af alle mit Livs hidtil uløste Antiteser. Men jeg havde ogsaa ved at se Menneskene gennem hans Lorgnet lært at se paa Livet med begge Øjne, mens jeg tidligere gennem Monoclen kun havde set med det ene Øje. Og han, den store Trolldmand, havde ikke alene givet mig en vis Resignation, en Hengivenhed under Skæbnen eller

Forsynet, der skaanede mig for Smerten ved de værste Slag, men havde ogsaa paalistet mig en Slags Religion, som jeg kunde kalde konfessionsløs Kristendom. Under min Vandring ved Balzacs ledende Haand gennem hans menneskelige Komædie, hvor jeg gjorde Bekendtskab med fire Tusind Mennesker (en Tysker har talt dem sammen), syntes jeg, at jeg levede et andet Liv, større og rigere end mit eget, saa at det til sidst forekom mig, at jeg havde levet to Menneskeliv. Men ud af hans Verden fik jeg et nyt Syn paa min egen; og efter Tilbagefald og Kriser blev jeg til sidst staaende ved en Slags Forsoning med Lidelsen, da jeg samtidig opdagede, hvorledes Sorgen og Smerten ligesom opbrændte Sjælens Fejeskarn, forfinede Instinkter og Følelser og endog skænkede den for det forpinte Legeme frigjorte Sjæl højere Færdigheder. Fra den Stund af tog jeg Livets bitre Kalk som en Medicin, og jeg ansaa det for at være min Pligt at lide alt — undtagen Fornedrelse og Ufrihed.

Men paa samme Tid gør Ensomheden en ømtaalig, og mens jeg tidligere havde væbnet mig mod Lidelsen ved Brutalitæt, blev jeg nu mer følsom for andres Smerter, et ligefrem Rov for Følelser udefra, dog ikke de daarligere. Disse skræmte mig kun og fik mig til at trække mig endnu længere tilbage. Og da opsøger jeg mere ensomme Spadsereveje, hvor jeg kun møder Smaafolk, der ikke kender mig. Jeg har en særlig Vej, som jeg kalder *via dolorosa*, og som jeg plejer at gaa i mine mer end almindelig mørke

Timer. Det er Byens yderste Grænse mod Nord, en ensidig Allé med en Husrække paa den ene Side og Skoven paa den anden. Men for at komme derhen maa jeg om ad en lille Tværgade, der har en ganske særlig Tiltrækning for mig, uden at jeg rigtig kan sige hvorfor. Den smalle Gade overtaarnes af en stor Kirke, der paa een Gang løfter og beskygger uden dog at lokke, thi jeg gaar aldrig i Kirke, fordi . . . ja, det ved jeg ikke. Dernede til højre er der et Klokkerkontor, hvor jeg engang for længe siden har bestilt Lysning. Men heroppe i Nordenden ligger et Hus lige der, hvor Gaden munder ud i det aabne Land. Det er stort som et Slot, det ligger paa den yderste Skrånt og har Udsigt ud til Havet. I flere Aar har mine Tanker syslet med dette Hus. Jeg har ønsket at komme til at bo der, jeg har bildd mig ind, at der bor nogen, som har haft Indflydelse paa min Skæbne eller har det nu. Jeg kan se det Hus fra min Bolig, og jeg stirrer paa det hver Dag, naar Solen skinner paa det, eller naar der er tændt Lys om Aftenen. Naar jeg gaar forbi det, faar jeg i hvert Fald en vis Fornemmelse af venlig Deltagelse, og jeg kan ikke lade være at vente, at jeg en Dag kan flytte derind og finde Fred.

Saa drejer jeg ud i Alléen, hvor mange Tværgader munder ud, og hver Gade vækker et Minde fra min Fortid. Da jeg befinder mig paa en høj Aas, gaar Gaderne nedad, men flere af dem slaar først en Bugt, danner en lille Bakke, der ligner en Globus. Naar jeg staar paa Fortovet i

Alléen og ser et Menneske komme op ad Bakken fra den anden Side, ser jeg først et Hoved stikke op af Jorden, derpaa Skuldrene og saa hele Kroppen. Dette sker i Løbet af et halvt Minut og virker meget hemmelighedsfuldt.

Jeg kigger i Forbigaaende ned ad hver en Tværgade, og de aabner alle i det fjerne Udsigt enten til den gamle By, Slottet eller Sødermalm. Og samtidig tynges jeg af de forskellige Minder. Der nede paa Bunden af det krogede Rør, der hedder ***gade, ligger et Hus, hvor jeg for en Menneskealder siden gik ud og ind, medens min Skæbne spandt sit Næt . . . Lige over for ligger et andet Hus, hvor jeg gik tyve Aar senere under lignende, men dog modsatte og derfor dobbelt pinlige Omstændigheder. Dernede, i den næste Gade, gennemlevede jeg en Tid, der i andre Menneskers Liv plejer at være den skønneste. Det var den ogsaa for mig, men tillige var det den allergrimmeste, og Aarenes Fernis kan ikke genopfriske det skønne, men det grimme dækker den Smule Skønhed, der var. Farverne paa Malerier slaar igennem og forandrer sig med Aarene, dog ikke til deres Fordel; især har det hvide en Tilbøjelighed til at blive smudsiggult. Pietisterne siger, at saadan maa det være, for at vi ved den store Skilsmisse ikke skal savne noget, men kan gaa vor Vej glade over at kunne vende Ryggen til det hele. Naar jeg gaar videre ned ad Alléen, forbi de store ny Huse, hører disse lidt efter lidt op. Klippegrunden begynder at vise sig; en Tobaksmark breder sig; en Slag-

ter har faaet sine Skure skilt ad ved et Sving af en Gyde. Der staar en Lade, som jeg husker fra — 1859, for jeg har leget i den. I en Hytte, som nu ikke er til mere, boede der nemlig en Rengøringskone, der engang havde været Barnepige hos mine Forældre . . . og fra den Lade faldt hendes otteaarige Søn ned og forslog sig slemt. Vi plejede at gaa op og bestille hende til de store Rengøringer ved Jul og Paaske . . . og jeg gik for Resten gerne om ad disse Baggader til Skolen for at undgaa Drottninggatan. Her saa man Træer, Urter og Blomster, Køer græssede, og Høns kaglede, der var *Land* dengang! — — — Og nu sank jeg ned i Tiden, tilbage til den fæle Barndom, da det ubekendte Liv laa foran en og skræmmede, alting trykkede og klemte! — — — Jeg behøver blot at dreje mig om paa Hælen for atter at faa dette bag min Ryg, og jeg gør det; men endnu kan jeg naa at se Kronerne paa Lindetræerne i min Barndoms lange Gade og den taagede Grankontur ved Byens Udkant.

Jeg har vendt Ryggen til det, og nu, da jeg ser ned ad Alléen, med Morgensolen i det fjerne, over blaanende Bjerger ude ved Kysten, saa glemmer jeg i et Sekund alt det med Barndommen, der er saadan rodet ind i andres, og som ikke er mit, hvorimod mit eget Liv begynder derude ved Havet.

Det Hjørne deroppe ved Tobaksskuret er min Rædsel, men det lokker mig undertiden saa underligt som alt pinligt. Det er som at gaa og se paa lænkede vilde Dyr, der ikke kan komme til

en. Og Nydelsen ved det Øjeblik, da jeg svinger mig om paa Hælen med Ryggen til det hele, er saa intensiv, at jeg undertiden spenderer den paa mig selv. I det Sekund lægger jeg tre og tredive Aar bag mig, og jeg bliver glad ved, at jeg staar, hvor jeg staar. Det var for Resten altid min Længsel som Barn at »blive gammel«. Og nu tror jeg, at jeg dengang havde en Forudfølelse af det, der forestod mig, hvilket ogsaa nu synes mig at have været uundgaaeligt og forud bestemt. Mit Liv kunde ikke blive anderledes. Da Minerva og Venus mødte mig paa min Ungdoms Skillevej, kunde det ikke nytte at vælge, men jeg fulgte dem begge, Haand i Haand, som vi nok alle har gjort, og som maaske var det, vi skulde.

Naar jeg imidlertid nu gaar med Solen i Ansigtet, kommer jeg snart til en Granskov paa venstre Side. Der, husker jeg, gik jeg for tyve Aar siden og saa Byen neden for mig. Da var jeg fredløs, alles Haand var imod mig, fordi jeg havde profaneret Mysterierne som Alkibiades og omstyrtet Afgudsbilleder. Jeg husker, hvilken ensom Fornemmelse det var, thi jeg vidste, at jeg ikke havde een Ven, men hele Byen dernede laa som en Armé mod mig alene, og jeg saa Lejrbaalene, hørte Stormklokkerne og vidste, at man vilde sulte mig ud. Nu ved jeg, at jeg havde Ret, men det, at jeg følte Skadefryd over den Ildebrand, jeg havde anstiftet, det var Fejlen. Havde jeg blot haft en Gnist af Medlidenhed med dem, hvis Følelser jeg havde saaret! Blot een! Men det var vel for meget forlangt af en

ung Mand, der aldrig havde faaet nogen Delta-gelse af de andre!

Nu husker jeg min Skovgangstid som noget stort og højtideligt, og at jeg ikke gik under den-gang, vil jeg ikke tilskrive min egen Kraft, thi den tror jeg ikke paa.

*

I tre Uger havde jeg ikke talt med et Menneske, og derved var min Stemme blevet ligesom tilsløret, blevet klangløs og uhørlig; naar jeg talte til Pigen, forstod hun ikke, hvad jeg sagde, og jeg maatte gentage mine Ord flere Gange. Da blev jeg urolig, følte Ensomheden som en Banlysning, kom paa den Tanke, at Menneskene ikke vilde omgaas mig, fordi jeg havde vraget dem. Saa gik jeg ud, om Aftenen. Satte mig i en Sporvogn, bare for at have en Fornemmelse af at være i Stue sammen med andre. Jeg søgte at læse i deres Øjne, om de hadede mig, men læste kun Ligegyldighed. Jeg hørte paa deres Samtaler, som om jeg var i et Selskab og havde Ret til at deltage i Konversationen i det mindste som Tilhører. Naar Pladsen blev trangere, var det mig et Velbehag med min Albue at komme i Berøring med et menneskeligt Væsen.

Jeg har aldrig hadet Menneskene, snarere det modsatte, men jeg har været bange for dem, lige fra jeg blev født. Jeg har været saa selskabelig anlagt, at jeg kunde omgaas hvem som helst, og jeg har før taget Ensomheden som en Straf, hvil-

ket den ogsaa kan være. Thi jeg har spurgt Venner, der har siddet i Fængsel, hvori Straffen egentlig bestod, og de har alle svaret: Ensomheden. Denne Gang har jeg ganske vist søgt Ensomheden, men jeg havde taget et stiltiende Forbehold: at jeg skulde faa Lov til selv at opsøge mine Bekendte, naar jeg havde Lyst. Hvorfor gør jeg det da ikke? Jeg kan ikke; thi jeg føler mig som en Tigger, naar jeg gaar op ad Trappen, og vender om ved Klokkestrengen. Og naar jeg kommer hjem, er jeg glad, i Særdeleshed naar jeg i Forestillingen gennemgaar, hvad jeg tror, jeg vilde have faaet at høre, hvis jeg blot var kommen ind i Stuen. Da mine Tanker ikke gaar i Spænd med andres, bliver jeg saaret af næsten alt, hvad man siger, og et uskyldigt Ord kan jeg ofte føle som en Haan.

Jeg tror, det er min Skæbne, at jeg skal være ensom, og at det er til mit Bedste; jeg ønsker at tro det, thi ellers var det hele altfor uforsonligt. Men i Ensomheden bliver Hjernen undertiden ladet over Evne og truer med at eksplodere; derfor maa man iagttage sig selv. Jeg søger altsaa at holde Balancen mellem Ind- og Udførsel, maa hver Dag have et Afløb ved at skrive og en Tilførsel af nyt ved at læse. Skriver jeg hele Dagen, opstaar der ved Aftentid et Fortvivlelsens Vacuum, jeg faar Indtryk af, at jeg ikke har mere at sige, og at jeg er færdig. Læser jeg hele Dagen, bliver jeg saa overfyldt, at jeg er nær ved at sprænges.

Endvidere maa jeg afpasse Tid til Søvn og

Tid til Vaagen. For megen Søvn trætter i den Grad, at det bliver en Pine; for lidt Søvn hidser en op næsten til Hysteri.

Dagen, den gaar nok, men Aftenen er slem, thi dette, at man føler sin Intelligens slukkes, er lige saa pinligt som at føle sig forfalde aandelig og legemlig.

Om Morgen en efter en ædruelig Aften og en gennemsovet Nat, naar jeg staar op af Sengen, er selve Livet en positiv Nydelse. Det er, som om at staa op fra de døde. Alle Sjælens Evner er nydannede, og den Kraft, man har sovet sig til, føles som mangedoblet. Da tiltror jeg mig næsten at kunne ændre Verdens Orden, styre Nationers Skæbne, erklære Krig og afsætte Dynastier. Naar jeg da læser Bladene og i de udenlandske Telegrammer ser, hvad der har forandret sig i den løbende Verdenshistorie, føler jeg mig hensat lige i det Nu, hvor Verden befinder sig netop i dette Øjeblik. Jeg er »en samtidig« og har en Følelse af, at jeg efter ringe Evne har været med til at danne denne Nutid ved Samarbejdet i Fortiden. Derpaa læser jeg om mit Land og tilsidst om min By.

Siden i Gaar er Verdenshistorien gaaet fremad. Love er blevet ændrede, Handelsveje er blevet aabnede, Dynastier afsat, Statssystemer fornyede. Mennesker er født, Mennesker er døde, Mennesker har giftet sig.

Siden i Gaar har Verden forandret sig, og med en ny Sol og en ny Dag er der kommet nyt, og jeg føler mig selv fornyet.

Jeg brænder af Iver efter at komme til at arbejde, men jeg maa ud først. Naar jeg kommer ned i Porten, ved jeg nu straks, hvad Vej jeg skal gaa. Ikke alene Solen, Skyerne og Temperaturen siger mig det, men i mine Følelser har jeg et Barometer og et Termometer, der viser mig, hvorledes jeg er stillet til Verden og den til mig.

Tre Veje har jeg at vælge imellem. Den smilende Vej ude paa Djurgården, den menneskefyldte Strandvej og Gaderne, samt den ensomme *via dolorosa*, jeg nylig har skildret. Jeg mærker straks, i hvilken Retning det trækker. Har jeg Harmoni i mit Indre, da møder Luften mig mildt og lunt, og jeg søger Mennesker.

Da gaar jeg paa Gaderne i Folkevrimlen og har en Følelse af, at jeg er Ven med dem allesammen. Men er der noget i Vejen, da ser jeg lutter Fjender med haanende Blikke, og deres Had er undertiden saa stærkt, at jeg maa vende om. Søger jeg da til Egnen om Brunnsviken og Egebakkerne omkring Rosendal, kan det ske, at Naturen er i Stemning med mig, og da lever jeg som i mit eget Skind. Dette Landskab har jeg taget Eneret paa, jeg er vokset sammen med det og har faaet det til at være Baggrund for min Personlighed. Men det har ogsaa Luner, og der kan komme de Morgener, da vi ikke kan blive enige. Da har alting forandret sig. Birkenes Æreporte er blevet til Ris, Hasselbuskenes tryllende Løvsale kan ikke længer skjule de veltalende Hasselkæppe, Egen rækker sine knudrede Arme truende ud over mit Hoved, og jeg har en For-

nemmelse, som om der laa et Aag eller en Sele over min Hals. Denne Uoverensstemmelse mellem mig og mit Landskab sætter mig i en saadan Spænding, at det er, som om jeg skulde sprænges i Stumper og Stykker. Og naar jeg da vender mig om og ser for mig Egnen mod Syd med hele den pragtfulde Kontur af Byen, da føler jeg mig som i et fremmed og fjendtligt Land, og selv er jeg en Tunist, der ser dette for første Gang og er forladt som den Fremmede, der ikke har en Kending indenfor Byens Vægge.

Men naar jeg saa kommer hjem og sidder ved mit Skrivebord, da lever jeg; og de Kræfter, jeg har hentet ude, det være sig nu af Harmoniernes Strømsluttere eller af Disharmoniernes Strømsvekslere, tjener mig nu til mine forskellige Formaal. Jeg lever, og jeg lever mangfoldigt alle de Menneskers Liv, jeg skildrer, er glad med de glade, ond med de onde, god med de gode; jeg kryber ud af min egen Personlighed og taler ud af Børns Mund, af Kvinders, af gamle Mænds; jeg er Konge og Tigger, jeg er den højt ophøjede, Tyrannen, og den allermest foragtede, den underkuede Tyranhader, jeg har alle Anskuelser og bekender mig til alle Religioner; jeg lever i alle Tidsrum og har selv ophørt at være til. Dette er en Tilstand, der skænker en en ubeskrivelig Lykke.

Men naar ved Middagstid dette hører op, og Skriveriet er forbi for den Dag, da bliver min Tilværelse saa pinlig, at det er for mig, som om det gik mod Døden, efterhaanden som Aftenen falder

paa. Og Aftenen er forfærdelig lang. Andre Menesker plejer efter Dagens Arbejde at kunne søge Adspredelse ved Samtale, men det kan jeg jo ikke. Tavsheden lukker sig om mig; jeg prøver paa at læse, men jeg kan ikke. Saa gaar jeg op og ned ad Gulvet og ser paa Uhret, om Klokken ikke snart bliver ti. Og endelig bliver den ti.

Naar jeg da befrier mit Legeme for Klæderne med alle deres Knapper, Baand og Spænder, synes jeg, at Sjælen ligesom trækker Vejret og føler sig friere. Og naar jeg efter mine østerlandske Afvaskninger er kommen i Seng, da trækker hele Tilværelsen sig i Lave; Livsattraaen, Kampen, Striden hører op, og Søvnlysten faar en paa-faldende Lighed med Døden.

Men jeg mediterer først en halv Time, det vil sige, jeg læser i en Andagtsbog, som jeg vælger efter min Sindsstemning. Undertiden har jeg en katolsk; den bringer mig et Pust af den apostoliske, traditionelle Kristendom; det er som Latin og Græsk; det er Anerne, thi med den katolske Kristendom begynder vor, min, Kultur. Med den romersk-katolske Kirke føler jeg mig som romersk Borger, evropæisk Statsborger, og de indflettede Vers minder mig om, at jeg har Dannelsen. Jeg *er* ikke Katolik, har aldrig været det, thi jeg kan ikke binde mig til en Bekendelse. Derfor tager jeg til andre Tider en gammel luthersk Bog med et Læsestykke for hver Dag i Aaret; og den bruger jeg som en Svøbe. Den er skreven i det syttende Aarhundrede, da Menne-skene havde det ondt her paa Jorden. Derfor er

den forfærdelig streng, den prædiker Lidelsen som en Velgerning og en Naadegave. Saare sjælden har den et godt Ord; den kan bringe en til Fortvivlelse, men derfor kæmper jeg imod den. »Det er ikke saadan,« siger jeg til mig selv, og dette er blot at friste sine Kræfter. Katoliken har nemlig lært mig, at Fristeren optræder i sin aller-værste Rolle, naar han vil bringe Menneskene til Fortvivlelse og berøve en Haabet; men Haabet er en Dyd for Katoliken, thi at tiltro Gud det gode er Religionens Kærne; at tiltro Gud det onde er Satanisme.

Sommetider griber jeg til en underlig Bog fra Oplysningsperioden i det attende Aarhundrede. Den er anonym, og jeg kan ikke sige, om den er skreven af en Katolik, en Lutheraner eller en Calvinist, thi den indeholder kristelig Levevisdom af en Mand, der har kendt Verden og Menneskene, og som tillige er en lærd Mand og en Digter. Han siger mig i Almindelighed netop det, jeg trænger til den Dag og Time. Og har jeg et Øjeblik opponeret imod de uretfærdige og urimelige Fordringer, han stiller til et dødeligt Menneske, kommer Forfatteren straks efter med mine Indvendinger. Han er, hvad jeg kalder »en ræson-nabel Karl«, der ser med begge Øjnene og for-deler Ret og Uret til hver sin Side. Minder noget om Jakob Böhme, der fandt, at alting indeholder Ja og Nej.

Ved større Lejligheder maa jeg gribe til Bibelen. Jeg ejer flere Bibler fra forskellige Tider, og det er for mig, som om der ikke staar det samme i

dem; som om de har forskellig Strømstyrke eller Evne til at gøre Indtryk paa mig. En i sort Saf-fian, trykt med Schwabacher i det syttende Aar-hundrede, har en utrolig Kraft. Den har tilhørt en Præstefamilie, hvis Stamtavle er opskrevet paa Indersiden af Bindet. Det er, som om Had og Vrede er opdyngtet i denne Bog, den gør ikke andet end skænde og straffe; hvordan jeg saa vender Bladene, kommer jeg altid til Davids og Jeremias's Forbandelser over deres Fjender, men dem vil jeg ikke læse, thi det synes mig ukristeligt. Som for Eksempel naar Jeremias beder: »Saa straf nu deres Børn med Hunger, og lad dem falde for Sværd, at deres Hustruer og Enker blive barnløse og deres Mænd ihjelslagne, etc.« Dette er ikke noget for et kristent Menneske. Jeg kan nok forstaa, at man beder Gud om Beskyttelse mod Fjenderne, der vil drage en nedad, naar man stræber opad, mod Fjenderne, der af Ondskab vil berøve en Brødet. Jeg forstaar ogsaa, at man kan takke Gud, naar ens Fjende er slaaet, thi alle Folk har sunget Te Deum efter vunden Sejr; men at nedbede detaillerede Straffe over Modstanderne, det vover jeg ikke; og jeg kan sige mig selv, at hvad der passede for Jeremias eller David den Gang, det passer ikke for mig nu.

Men saa har jeg en anden Bibel i Kalveskind med Guldtryk fra det attende Aarhundrede. Der staar naturligvis det samme i den som i den anden, men Indholdet præsenterer sig paa en hel anden Maade. Denne Bog ser ud som en Roman og vender altid den kønneste Side ud; selve Pa-

piret er lysere, Typerne muntre, og man kan tale sig til Rette med den, ligesom Jehova, naar Moses vover at gøre ham Forestillinger, der ikke er fri for at være gnavne. For Eksempel: naar Folket paa ny har knurret, og Moses er led og ked af det hele, saa vender han sig til Herren helt bebrejdende: »Har jeg avlet dette Folk eller født det til Verden, at du kan sige til mig: bær dem paa dine Arme, ligesom en Amme bærer et lille Barn . . . hvorfra skulde jeg tage saa meget Kød, at jeg kunde give hele Folket . . . Jeg formaar ikke at holde dette Folk i Live alene, thi det er for tungt for mig. Og vil du gøre saa imod mig, da slaa mig hellere ihjel . . .« Jehova svarer ikke uvenligt paa disse Bebrejdelser og foreslaar til Hjælp for Moses at vælge de halvfjerdsindstyve Ældste. Her har vi jo ikke den ubevægelige, hævnerrige Gud fra det gamle Testamente. Og jeg grunder ikke over det; jeg ved blot, at jeg har Øjeblikke, da det gamle Testamente er mig nærmere end det ny. Og at Biblen for os, der er født i Kristenheden, har en opdragende Magt, det er sikkert; om det er, fordi vore Forfædre har nedlagt psykiske Kræfter i den Bog samtidig med, at de har faaet dem, er ikke let at sige. Relikvier, Templer og hellige Bøger har faktisk en saadan akkumulatorisk Kraft, men kun for de troende, thi Troen er mit Lokalbatteri, uden hvilket jeg ikke kan faa det stumme Pergament til at tale. Troen er min Modstrøm, der fremkalder Kraft ved Influens; Troen er Gnidetøj, der elektriserer Glasskiven; Troen

er Recipienten og maa være ledende, ellers bliver der ikke nogen Modtagen; Troen er Mediets Opgivelse af Modstanden, hvorved Rapporten kan indtræde.

Derfor er alle hellige Bøger stumme for den vantro. Thi den vantro er steril, hans Aand er saa pasteuriseret, at ingenting kan vokse i den; han er Negationen, minus, en imaginær Størrelse, Reversen, Saprophyten, der ikke lever af sig selv, men paa Roden af andre Vækster; han mangler selvstændig Tilværelse, thi for at kunne negere maa han have det positive at negere imod.

Endelig er der ogsaa de Øjeblikke, da intet andet end noget Buddhisme kan hjælpe. Det er jo saa sjælden, man faar det, man ønsker, hvad nytter det saa at ønske? Ønsk ingenting, forlang ingenting af Menneskene og Livet, og du vil altid synes, at du har faaet mere, end du har kunnet forlange; og du ved af Erfaring, at naar du har faaet, hvad du ønskede, saa var det mindre det ønskede end selve Opfyldelsen, der voldte dig Glæde.

Engang imellem spørger en Stemme inden i mig: tror du nu paa alt dette? Jeg dysser straks Spørgsmaalet ned, thi jeg ved, at Troen er kun en Tilstand i Sjælen og ikke nogen Tankeakt, og jeg ved, at denne Tilstand er sund og opdragende for mig.

Det kan dog ske, at jeg opponerer mod de urimelige Fordringer, de altfor strenge Krav, de umenneskelige Straffe, og da forlader jeg for en Tid mine Andagtsbøger; men jeg kommer snart

tilbage til dem, manet af en Røst fra Urtiden, der raaber: »Kom ihu, at du haver været en Træl i Ægypten, og Herren din Gud haver udløst dig derfra!« Da forstummer min Opposition, og jeg føler mig som en utaknemmelig og fejj Slyngel, hvis jeg fornægter min Frelser overfor Menne-skene.

IV

Det bliver Foraar igen for —nde Gang. (Man nævner ikke gerne Tal, naar man er kommen til en vis Alder.) Men det bliver Foraar paa en helt anden Maade nu end for en Del Aar siden. Før begyndte Forvandlingen med, at man huggede Isen paa Gaderne op omtrent ved Paasketid. Da saa man hele Vinterens Aflejringer som en geologisk Formation med alle dens Lag. Nu faar Isen aldrig Lov at blive liggende paa Gaderne; Kaner med Bjælder og Kanenet er sjældne, hvoraf man faar den Forestilling, at vi har faaet mellem-europæisk Klima lige saavel som mellemeuropæisk Tid. Før, da Søfarten ophørte om Efteraaret og der ingen Jernbaner var, befandt man sig i Karantæne; provianterede med Saltmad for Vinteren og følte, naar Foraaret kom, en Opvaagnen til nyt frisk Liv. Nu har Isbrydere og Jernbaner udjævnet Aarstiderne, og man har Blomster, Frugter og Grønsager hele Aaret rundt.

Før tog man Forsatsvinduerne af, og da hørte man straks Rummelen fra Gaden ind i Værelserne, som om man atter var traadt i Forbindelse med Yderverdenen. Den dumpe, bløde Stillehed inden Døre var ophørt, og man vaktes til nyt Liv ikke mindst ved det indtrængende Lys. Nu

lader man de dobbelte Vinduer blive siddende hele Aaret, men til Gengæld lukker man sine utilklistrede Vinduer op hele Vinteren, naar man føler Trang dertil.

I Kraft af disse Udjævninger lister Foraaret sig ind over en og kommer ikke med saa vidtløftigt Apparat som før, hilses derfor ogsaa uden Begejstring.

Jeg tog imod dette Foraar som et Faktum og uden store Forhaabninger. — Det er Foraar, alt-saa er det snart Efteraar igen! — Jeg satte mig paa min Altan og saa paa Skyerne. Man kan se paa dem, at det er Foraar. De samler sig i større Masser, de er tættere og mere bestemte i Linierne; og naar Himlen ses gennem en Rift, er den næsten sortebtaa. Men jeg har en Skov i det fjerne. Den bestaar mest af Fyr og Gran; den er sortegrøn, strittende og udgør for mig det mest ejendommelige af den svenske Natur, og jeg peger paa den og siger: der er Sverige. Dens Silhouet kan se ud som Konturen af en By med sin talløse Mængde af Skorstene, Spir, Tinder, Smaataarne og Gavle. Men i Dag ser jeg den som en Skov. Da det blæser, ved jeg jo, at hele denne Masse af slanke Stammer maa være i Bevægelse, men jeg kan ikke se det i en halv Mils Afstand. Jeg tog derfor min Kikkert, og nu saa jeg hele Grankonturen bevæge sig som Bølgerne i en Havhorisont, hvilket var mig en stor Fornøjelse, især da det tillige forekom mig at være en lille Opdagelse. Min Længsel gaar nok den Vej, thi jeg ved, at Havet ligger der bagved; jeg ved, at der

vokser blaa og hvide Anemoner ved Roden af disse Træer, men jeg har mere Fornøjelse af at se dem i Fantasien end i Virkeligheden, thi jeg er for længe siden vokset fra den Natur, der har sit Udtryk i Dyreriget, Planteriget og Mineralriget. Hvad der interesserer mig, er Menneskenaturen og Menneskeskæbnen.

Før kunde jeg synke hen i Beskuelsen af en blomstrende Frugthave; nu synes jeg ogsaa, det er kønt, men ikke *saa* kønt. Og jeg vil forsøge at forklare det ved, at der er opstaaet Anelser hos mig om, at der findes fuldkomnere Urbilleder til disse mangelfulde Afbilleder. Nogen Længsel efter Landet har jeg derfor ikke følt, om end en svag Uvilje mod Byen begynder at røre sig hos mig, mere dog som en Trang til Forandring.

Jeg spadserer derfor paa mine Gader; og naar jeg ser Menneskers Ansigter, vækker dette Erindringer, giver mig Tanker. Og gaar jeg forbi Butiksvinduerne, ser jeg saa mange Ting fra alle Jordens Lande, frembragte eller forædlede af Menneskehænder, at de ligesom sætter mig i Forbindelse med hele Menneskeheden og giver mig en Rigdom af Indtryk som Form og Farve og nærliggende Forestillinger.

Om Morgenens, naar der bliver gjort rent i en Lejlighed i Stuen, staar et Vindue aabent; jeg gaar forbi, men bliver naturligvis ikke staaende; dog i et Øjeblik har jeg faaet et Overblik over et for mig fremmed Værelse og derigennem et Glimt af et Menneskelivs Historie. I Morges, for Eksempel, kom jeg til at kaste et Blik igennem

en Trækrude ind i et ældre Hus forbi en Aspedistra, denne grimme Liljeart fra Japan, der ikke hæver sin Blomst op i Lyset, men lægger den lige over Roden paa selve Jorden, hvor den ligger og ser ud som nogle Kødskiver, der er klippet i Stjerneform. Forbi denne kom jeg hen over et Skrivebord med nyttige og kedelige Skrivebords-sager ind i en Kakkelovnskrog, hvor der stod en firkantet hvid Kakkelovn; den var fra en ældre Tid, og hver Flise var omgivet af en Sørgerand ligesom sorte Negle; den havde store Luger og stod i en Krog, der var meget mørk paa Grund af de ualmindelig mørke Tapeter. Først fik jeg 70-erne med de mørke Værelser, men jeg fik ogsaa en abstrakt Uhyggefølelse af et indskrænket smaaborgerligt Hjem, af Mennesker, der har det strengt og piner sig selv og andre. Og saa vakte der et Minde fra et gammelt Hjem, som jeg aldrig vilde have tænkt paa, hvis ikke den Trækrude havde staaet aaben. Nu dukkede en længst forglemt Skæbne op, og jeg saa den i et nyt og interessant Lys; disse Mennesker forstod jeg først nu, da jeg tænkte paa dem saa længe efter, forstod deres Tragedie, som jeg før holdt borte fra mig, fordi den forekom mig smaalig og pinlig. Da jeg kom hjem, gjorde jeg Udkast til Dramaet. Og det havde jeg faaet igennem en Trækrude.

Gaar jeg ud om Aftenen, efter at Mørket er faldet paa og Lysene tændt, bliver mine Bekendtskaber rigere, for da kan jeg ogsaa se ind i de højere Etager. Jeg studerer da Møblementer og

Arrangementer og faar Familieinteriører, Scener af Livet. Folk, der ikke ruller Gardinerne ned, er særlig anlagt for at vise sig, og jeg behøver derfor ikke at lade mig genere af Diskretions-hensyn. For Resten tager jeg Øjebliksbilleder og udarbejder bagefter det sete.

En Aften gik jeg saaledes forbi en smuk Hjørne-lejlighed med store Vinduer og saa . . . jeg saa Møbler fra 60-erne, krydsede med Gardiner fra 70-erne, Portiører fra 80-erne og Nipssager fra 90-erne. I Vinduet stod en Urne af Alabast, gulnet som Elfenben af Menneskers Aande, af Sukke og Vindunster og Tobaksrøg, en Urne uden Nytte eller Gavn, og som endelig af en eller anden var bleven bestemt til Visitkortskaal. En Askeurne til at stille i en Gravhøj med Navn paa Venner, der var kommen og gaaet, paa Slægtninge, der havde levet og var døde, paa forlovede og gifte, døbte og begravne. Der var mange Portrætter paa Væggene, i alle Aldre og fra alle Tidsrum, Krigsmænd i Harnisk, Vismænd i Parykker, gejstlige i Præstekraver. I et Hjørne foran en Sofa stod der et Spillebord, og omkring det sad der fire underlige Skikkelser og spillede Kort. De talte ikke, for deres Læber bevægede sig ikke. De tre var ældgamle, men den ene var halvgammel, det var nok Manden i Huset. Men midt i Værelset sad en ung Kvinde med Ryggen vendt til de spillende og bøjet over et Hækletøj. Hun arbejdede nok, men uden Interesse, det var, som hun blot tog Tiden op, Maske for Maske, medens hun maalte Sekunderne med Hæklenaalen. Saa løfter

hun Arbejdet og ser paa det, som om hun vil aflæse Tiden paa et Uhr; men hun saa ud over Tiden og Arbejdet og ind i Fremtiden — og da løb hendes Blik ud igennem Vinduet, forbi Askeurnen, og det mødte mit derude i Mørket uden at kunne se det. Jeg syntes, at jeg kendte hende, at hun talte til mig med Øjnene, men det gjorde hun selvfølgelig ikke. En af Mumierne ved Bordet sagde nu noget, Kvinden svarede med en Bevægelse med Nakken uden at vende sig, og ligesom forstyrret i sine Tanker eller røbet bøjede hun Hovedet dybere ned end før og lod sin Sekundviser gaa. Aldrig har jeg set Kedsomheden, Lede ved alt, Træthed ved Livet, saa kondenseret som i den Stue.

Manden ved Spillebordet, hvis Ansigt uophørlig skiftede Udtryk, syntes at være urolig over noget, at vente noget, og over Mumierne var der den samme Uro. De kastede nemlig nu og da et Blik til Taffeluhret, hvis lange Viser nærmede sig Timeslaget. De ventede sandsynligvis paa nogen, paa en, der kunde forjage Kedsomheden, forandre Livsløbet derinde, bringe nyt med sig. Maaske vende op og ned paa hele Livet. Spændt af denne Frygt vovede man ikke at give sig hen i Spillet, men spillede Kortene ud provisorisk, som om man ventede at blive afbrudt naar som helst, man lod sig ikke standse af en Mine eller en Bevægelse; deraf kom dette leddedukkeagtige i Bevægelserne.

Nuvel, det, der skulde ske, det skete. — »Hvilket Held!« tænkte jeg, da Portiøren blev slaet til Side

og en Pige med hvid Kappe paa traadte ind og meldte nogen. Der fløj en Livsgnist ind i alle de tilstedeværende, og den unge Kvinde gjorde en halv Drejning, idet hun rejste sig. I det samme slog Taffeluhret, saa jeg hørte det ud paa Gaden, og jeg saa Minutviseren gøre et lille Sæt frem.

Da fik jeg et Puf af en forbigaaende; vaktet saa heftigt, at jeg bogstavelig følte mig kastet ud paa Gaden, ud af denne Stue, hvor jeg havde været med min Sjæl i to lange Minuter, levet en Brøkdæl af disse Menneskers Liv. Jeg fortsatte skamfuld min Vej, havde først i Sinde at vende om for at se Fortsættelsen, men betænkte mig. Jeg ved jo dog, hvordan det ender, sagde jeg, jeg har jo selv været med til det samme flere Gange!

*

Foraaret kommer paa en Maade, der ligner den gamle, men ikke er den samme. Før var det første Lærken paa Marken, men nu er der ingen Lærker mere paa Lærkevejen, men det er Bogfinken i Humlegaarden og Stærerne paa Fuglebakken, der er det afgørende. Men hvad der ikke har forandret sig, det er Flyttedagen. Det har altid forekommet mig uhyggeligt at se Møbler og Husgeraad paa Fortovet. Det er husvilde Mennesker, der tvinges til at vise deres Indvolde frem, og de skammer sig ved dem, derfor ser man aldrig Ejeren være i Nærheden for at passe paa sine Ejendele. Han lader hellere fremmede Folk tage sig af dem, end at han selv skulde udstille

sine Mangler i fuldt Dagslys. Denne Sofa med Divanbordet kunde nok gaa an hjemme i svag Belysning, men midt i Sollyset ses Pletter og Rifter, og at det ene Ben var løst gjorde ikke noget derinde, men herude er det faldet af.

Ser man et Ansigt bagved et staaende Flyttelæs, er det bekymret, ophidset, fortvivlet. Men det er vel nødvendigt, at der flyttes og rejses, rives op, rystes om, vendes ud og ind. Jeg, der aldrig har gjort andet end flytte og rejse, fik nu, da jeg sad i Ro, Indtrykkene fra mit omflakkende Liv tilbage, og de fortættede sig til et Digt, som jeg har kaldt Ahasverus.

AHASVERUS.

Ahasverus, op at vandre!
 Tag din Ransel og din Stav;
 ej din Skæbne ligner andre,
 ti dig venter ingen Grav.
 Vuggens Fryd du fik og Barnets,
 men ej Dødens Fred du faar,
 evigt skal din Fod paa Skarnets
 Veje sanke onde Saar.
 Mens du bied paa Messias,
 iled Tiden dig forbi;
 venter du hans Amnesti
 i din Kummers Kar udøst?
 Eller vil du som Elias
 blive levende forløst?

Ud paa Stier, ud paa Veje,
 ud af dine varme Rum;
 Ukrudt dine Agre eje;
 styrtet som Kapernaum

er dit Hus, og Hjemmet hærget;
 Viv og Barn Farvel har sagt;
 intet er fra Branden bjærget,
 Tomt og Tilje ødelagt.

*

Spring ind i Toget med Ransel og Stav,
 men se dig ikke tilbage.
 Velsign saa ham, som tog og som gav
 og lærte dit Sind at forsage.
 Der staar ingen Frænde og ingen Ven
 og byder dig Lykke paa Færden!
 Hvad gør det? Des bedre for den,
 som frister Springet ud i den kolde Verden!

Og Toget staar ud af Stationens Læ,
 en rullende Række Huse af Træ,
 en vandrende By med Folk og Fæ — —.
 Der er Post- og Værtshus og Magasiner,
 og Soverum bag de tætte Gardiner.
 Den skrider afsted som en Blok paa Hjul,
 uimodstaaelig frem den strækker;
 den glider gennem Bjærg som en Orm i sit Skjul,
 den gaar paa Vandet, og Ildhesten gnægger;
 den tar et Landskab med Syvmilefart,
 et Kongerige er krydset snart.
 Men Landet slipper, du staar ved Havet —.
 Nu styrer du bort med Fralandsbør,
 og alt, som bandt dig til Livet før,
 det ligger bag Synskredsen dybt begravet.

*

Se Skyerne, hvor tunge de gaa,
 og Bølgerne de stigende,
 de brusende, de vigende,
 hvor Foden intet Fæste kan faa,

og aldrig du kan Hvile opnaa.
 Ej Dag, ej Nat; ej sovende, ej vaagende,
 nu op, nu ned du kastes som en Boldt,
 alt under Susen og Knagen og kogende
 Sukken i Tømmer og Fuge og Bolt.
 Tortur for Legem, Tortur for Sjæl,
 et Pinselsredskab paa Vandet flydende.
 Bekend din Skyld og tænk paa dit Vel,
 naar du ser Brændingen brydende.
 Du tror dig tæt ved den frelsende Strand!
 Men Skipperen frygter det nære Land
 og lægger Boven ret imod Søerne;
 han flyr den Haand, som redde ham kan,
 med Ryg til det lune Læ under Øerne;
 ti falsk er Sø, men falskere Kyst!
 Naar Medbør blæser med Liv og Lyst,
 da har du i Vente den haardeste Dyst —.
 Til Havs! Læg ud paa det grøngraa Felt,
 som Skibet pløjer og Regnen saar,
 men intet vokser, hvor Ploven gaar,
 og ingen bor under Himlens Telt.
 Det ligner i Dag en Presenning graa,
 udspændt mod Regnen, som stadig øges;
 eller maaske for at Himlens Blaa
 af Dampernes Sod ikke skal tilrøges;
 til Skærm mod Fluernes smudsige Prikke,
 mod Jordens Dunst og de ondes Blikke.

•

Ahasverus staar og skuer
 mod den mørke Taagevæg,
 Øjet vaadt, mens Haanden truer,
 Munden hvas i hvidnet Skæg —.
 Ingen Tankesyner stige,
 sluknet er hans Minders Tal,
 Haabet selv vil ham undvige,
 leve han i Nuet skal,

dette Nu, som er en Liden
uden Mening, uden Maal,
værdløst som en gal Mands Viden,
dødt som Flint foruden Staal.
Mod det øde Intet vender
Vandreren sig paa sit Dæk,
gruende, idet han kender
sig som druknet i en Sæk.

V

Efter mange Tilbagefald er Foraaret omsider kommet, og da Lindetræerne i Alleen en Morgen er sprungne ud, er det højtideligt som en Fest at vandre i det grønne Lysskær, der gør saa godt i Øjnene. Luften staar stille og er lutter Mildhed, Fødderne træder paa tørt, fint Sand, der giver en Følelse af Renlighed. Det ny Græs dækker over sidste Aars Løv, Fejeskarn og Snavs, ganske som den første Sne gør om Efteraaret. Træskeletterne fyldes ud, og tilsidst staar den høje Baggrund af Løvskov som en grøn Skyvæg over Bugtens Bredder. Før jagede Blæst og Kulde mig afsted; nu kan jeg gaa Skridt for Skridt og endogsaa sidde paa en Bænk. Strandbredden under Elmetræerne er forsynet med Bænke, og der sidder ogsaa den gule Mand, min ukendte Fjende, og læser Avisen med opknappet Frakke. I Dag saa jeg, netop paa hans Avis, at vi er Uvenner. Og jeg syntes at læse i hans Blik, naar han løftede det fra Bladet, at han læste noget om mig, der gjorde ham godt i Sjælen, og at han troede, jeg enten allerede havde slugt Giften eller skulde til det. Men han tog fejl, for jeg rører aldrig det Blad.

Majoren er bleven mager og synes bekymret for Sommeren. Det er ham vist ganske ligegyldigt,

hvor han rejser hen, men bort fra Byen maa han for ikke at blive fuldstændig alene og føle sig som Proletar. I Morges stod han ude paa en Pynt og saa ud, som om han talte de smaa Bølger, der skvulpede mod Stenene; han fægtede hensigtsløst med Stokken i Luften kun for at foretage sig noget. Pludselig lyder et Hornsignal fra den anden Side af Bugten. Han farer sammen — og ser en Kavallerieskadron dukke op paa Marken bagved en Høj, først Hjelme og Hesteøren. Derpaa rider de et Choc, saa Jorden ryster, og under Raab, Hujen og Bulder stormer den ordnede Masse frem. Majoren levede op, og jeg kunde se paa hans Hjulben, at han har været Kavallerist; maaske var det hans Regiment, og nu var han en fremmed for det, ude af Spillet. Ja, saadan er Livet!

Min occulte gamle Kone er ens Sommer og Vinter, men denne Vinter har taget paa hende, og hun har anlagt Stok; for øvrigt viser hun sig kun een Gang om Maaneden og hører med til Kompagniet ligesom Verdensdronningen med Hundene.

Men med Solen og Foraaret har ny Spadseregængere trængt sig ind i vor Kreds, hvor jeg ikke synes, de hører til. Saa frit har Ejendomsbegrebet faaet Lov at gro, at jeg føler det, som om *min* Morgentur i disse Omgivelser var min Ejendom. Jeg ser ligefrem skævt til dem, hvis jeg overhovedet ser til dem; thi i min indadvendte Sindsstemning vil jeg ikke træde i Kontakt med Mennesker ved at veksle et Blik. Den Slags Fortrolighed fordrer dog Menneskene, og de taler med Uvilje om »en,

der ikke ser paa Folk«. De synes, de har Ret til at se ind i den, de møder, men jeg har aldrig kunnet begribe, hvor de har faaet den Ret fra. Jeg føler det som et Indgreb, en Slags Vold mod min Person, ialtfald som Nærgaaenhed, og da jeg var ung, gjorde jeg bestemt Forskel mellem Folk, der saa paa en, og dem, der ikke saa paa en. Nu forekommer det mig, at Udvekslingen af et Blik med en fremmed paa Gaden betyder: Lad os være Venner og dermed Basta! Men der er Folk med et udfordrende Væsen, som jeg ikke kan bekvemme mig til at indgaa dette tavse Venskabsforbund med; jeg vil have et neutralt Forhold eller i Nødsfald et fjendtligt; thi en Ven faar altid en vis Indflydelse paa mig, og det ønsker jeg ikke.

Denne Indtrængen varer heldigvis kun Foraaret til Ende; thi om Sommeren er de fremmede rejst paa Landet, og da er Vejene ligesaa ensomme som om Vinteren.

Og nu er den længselsfuldt ventede Sommer kommen. Den foreligger som et fuldbyrdet Faktum og er bleven mig ligegyldig, for jeg lever i mit Arbejde og *foran* mig selv, undertiden bagved mig selv, i Minderne, og dem kan jeg behandle som Byggeklodser. Der er ikke den Ting, jeg ikke kan sætte dem sammen til, og det samme Minde kan bruges til alt muligt i en Fantasibygning, vende forskelligtfarvede Sider opad, og da Antallet af Sammenstillinger er uendeligt, faar jeg i min Leg et Indtryk af Uendeligheden.

Jeg længes ikke efter Landet, men undertiden kommer det over mig, som var det en Pligt, jeg

forsømte, at jeg ikke gaar i Skoven eller bader i Stranden. Og saa en vis underlig Skamfølelse over, at jeg er i Byen, for Sommerrejsen betragtes som en Forret for den Samfundsklasse, andre henregner mig til — selv betragter jeg mig som staaende udenfor Samfundet. Det føles ogsaa lidt trist og forladt, da jeg ved, at alle mine Venner er borte fra Byen. Jeg søgte dem ganske vist ikke, da de var hjemme, men jeg vidste, de var der; jeg kunde tænke paa dem i en bestemt Gade, men nu har jeg tabt Sporet.

Naar jeg sidder ved mit Skrivebord, kan jeg imellem Gardinerne se en Bugt af Østersøen; paa den anden Side en Strandbred med sortegraa, rundslebne Klipper, og nede ved Vandspejlet den hvide Strandbred, over Klipperne den sorte Granskov. Engang imellem gribes jeg af Længsel derefter. Men saa tager jeg blot min Kikkert, og uden at røre mig af Pletten er jeg der. Jeg gaar om blandt Stenene paa Strandbredden, hvor der imellem renskyllede Gærdestave, Sivstubbe og Straa vokser gul Fredløs og rød Kattehale under Elletræerne. I en Revne i Klippen paa Mos og Lav klemmer de store Bregner den lille Engelsød flad som Vedbend; nogle Enebærbuske er sendt paa Udkig ud paa Randen. Og saa ser jeg dybt ind i Granskoven, især om Aftenen, naar Solen staar lavt paa Himlen. Da er der lysegrønne Sale med blødt Levermos og fin Underskov af Asp og Birk.

Stundom er der Liv at se derude, men sjælden for Resten. En Krage gaar og pikker noget op, eller lader som den pikker, for den ser affektet

ud, skønt jeg nok kan se, den tror sig uset af Mennesker. Men at den koketterer med en eller flere af sin egen Art, er sikkert nok.

En hvid Baad kommer sagte glidende; der sidder en til Rors bag Storsejlet, men jeg kan ikke se andet end Albuen og Knæene; bag Fokken sidder en Kvinde. Baaden glider saa kønt, og da jeg ser Kølvandet om Stævnen, synes jeg, jeg kan høre denne smertestillende Skvulpen, noget, man uophørlig lægger bag sig, og som stadig fornyes, dette noget, som er det hemmelige Trylleri ved at sejle, bortset fra det at styre Roret, kæmpende mod Vejr og Vind.

En Dag fik jeg en hel lille Scene ind i Kikkerten. Strandbredden der langt borte var endnu aldrig (i Kikkerten) betraadt af nogen dødelig, og den var min Ejendom, min Besiddelse, mit Sommeropholdsted. Da saa jeg en Aften en lille Jolle komme ind fra højre Side af Kikkerten. I Baaden sad en tiaars Pige med lys Kjole og rød Tennis-hat. Først tror jeg, jeg sagde: Hvad har du her at bestille? Men det urimelige i Situationen standse mig.

Den lille Pige lagde pænt til Land, trak Jollen op, og saa gik hun igen ned i den og hentede noget, der blinkede i den ene Ende. Jeg blev nysgerrig, for jeg kunde ikke bestemme, hvad det var for en Genstand. Skruede lidt paa Kikkerten og saa, det var en lille let Økse . . . En Økse i Haanden paa et Barn? De to Begreber kunde jeg ikke straks rime sammen, og derfor virkede det hemmelighedsfuldt, næsten uhyggeligt. Den lille Pige

gik først langs Strandbredden og søgte efter noget, saadan som man plejer, naar man gaar langs Stranden — man søger efter noget uventet, som man haaber, det uudgrundelige Hav har givet fra sig. — Nu giver hun sig til at slaa Smut, sagde jeg til mig selv, Børn kan ikke se Sten og Vand uden at kaste Sten i Vandet. Hvorfor? Ja, ogsaa det har vel sine hemmelige Grunde. — Ganske rigtigt! Hun slog Smut! Derpaa klatrede hun opad Klippen! — Nu giver hun sig naturligvis til at spise Engelsød, for hun er en lille Stockholmer og har gaaet i Kommuneskolen. (Bønderbørn spiser aldrig Engelsød, som Børnene fra Byen kalder Lakrisrod.) — Nej, hun gik forbi Bregnerne og var altsaa (?) et Landsbybarn. — Hun nærmede sig Enebærbuskene. Da gik der et Lys op for mig. — Hun skal hugge Enebærris, og det passer, for det er Lørdag i Dag. — Nej; ganske vist gjorde hun et Udfald mod en Enebærbusk, saa en Gren blev knækket, men hun gik videre. — Hun skal hugge Pinde til at koge Kaffe ved! Der har vi det. — Nej, hun klatrede videre og naaede Skovbrynet. Der blev hun staaende og syntes at tage Maal af de nederste Grene, der var meget tætte og grønne! . . . I det samme gjorde hun en Bevægelse med Hovedet og fulgte saa med Øjnene en Genstand i Luften, som — det kunde jeg se paa Bevægelserne — maatte være en Fugl, der fløj op, thi hun bøjede Halsen med de samme smaa Staccatoryk som Vipstjerten, naar den flyver, hvis Flugt er som en periodisk Styrtten ned.

Endelig begynder hun da at give sin Hensigt til Kende, for hun tager med venstre Haand fat i en Gren og hugger Kvistene ganske ganske smaa! — Men hvorfor Grankviste? Det bruger man jo kun ved Begravelser, og Barnet er ikke sørgeklædt? — Indvending: Hun behøver jo ikke at være i Familie med den døde! — Indrømmet! — Kvistene er for smaa til Koste eller til at strø i Bislaget, og paa Stuegulvet bruger man hos os kun Enebærkviste! — Maaske hun er fra Dalerne, hvor man bruger Gran i Stedet for Enebær? — — — Lige meget! — Nu sker der noget nyt! Tre Alen fra Pigen løftes de nederste Grene paa en stor Gran i Vejret; en Ko stikker Hovedet frem og giver Hals — det kan jeg se paa den aabne Mule og den tilbagebøjede Nakke. — Den lille Pige bliver staaende med løftet Økse, og hele hendes Krop bliver stiv af Skræk. Men hendes Angst er saa stor, at hun ikke kan flygte; hun gaar et Par Skridt fremad; Barnets Angst fremkalder en Strømkæntring og bliver til Mod; med hævet Økse gaar hun imod Dyret, som efter nogen Betænkning og krænket over misforstaaet Venlighed vender tilbage til sit mørke Skjul.

Et Øjeblik havde jeg virkelig i Forskrækkelse gjort en Bevægelse for at forsvare Barnet; men nu var Faren ovre, og jeg lagde Kikkerten fra mig med Betragtninger over Vanskeligheden ved at faa Lov til at være i Fred. — At tænke sig! I sit rolige Hjem at drages ind i saadanne Dramaer langt borte! Og bagefter plages af Speku-

lationer over, hvad de Grankviste skulde bruges til!

*

De andre Beboere i Huset er flyttet paa Landet, og jeg føler, at der er tomt i deres Lejligheder; det er, som om en Spænding var hørt op. Disse Koordinater af Kræfter, der findes i enhver Familie i Form af Mand, Hustru, Børn og Tjenestefolk, disse Viljekomposanter er ikke længer i Stuerne, og Huset, der altid forekom mig som en elektrisk Station, hvorfra jeg hentede Strøm, har ophørt at forsyne mig med Kraft. Jeg falder sammen, som om Kontakten med Menneskeheden var afbrudt; alle disse smaa Lys fra de forskellige Lejligheder stimulerede mig, og jeg savner dem; selv Hunden, der vækkede mig til natlige Betragtninger eller ruskede mig op til en sund Vrede, har efterladt et tomt Rum. Sangerinden er bleven tavs, og jeg hører ikke længer nogen Beethoven. Telefonen i Væggen synger heller ikke, og naar jeg gaar paa Trapperne, hører jeg mine Skridt give Genlyd i de tomme Lejligheder. Der er søndagsstille hele Ugen, og i Stedet giver det sig til at ringe for mine Øren. Mine egne Tanker føles som udtalte Ord; jeg har en Fornemmelse af at staa i telepatisk Rapport til fraværende Frænder, Venner og Fjender; jeg fører lange, ordnede Samtaler med dem eller repeterer gamle Ræsonnementer, som jeg er kommen frem med i Selskaber og paa Kaféer; jeg bekæmper deres Meninger, for-

svarer mit Standpunkt, er mere veltalende end overfor Tilhørere. Jeg finder Livet rigere og lettere paa denne Maade; det skurer mindre imod, slider mindre og gør ikke bitter.

Undertiden udvides denne Tilstand, saa at jeg kommer i Ordstrid med hele Nationen; jeg føler, hvordan man læser min sidste Bog, der endnu er i Manuskript; jeg hører, hvordan man diskuterer mig nær og fjern, jeg ved, jeg har Ret, og kan bare ikke begribe, at de ikke kan indse det. Jeg meddeler et nyopdaget Faktum, og man nægter det, eller kritiserer min Kilde, gør Autoriteten tvivlsom, skønt man ellers selv citerer samme Autoritet. Altid føler jeg det som Kamp, Angreb, Fjendtlighed. Fjender er vi aabenbart alle og kun Venner, naar det gælder at kæmpe sammen. Saadan maa det vel være!

Hvor levende dette indre Liv end er, savner jeg dog stundom Virkeligheden; thi mine Sanser, der ligger ubrugte, længes efter at tages i Brug. Jeg maa høre og fremfor alt se, ellers begynder Sanserne af gammel Vane at operere paa egen Haand.

Og mit Ønske var ikke udtalt, før det blev opfyldt. Fælleden udenfor mine Vinduer fyldes af Tropper. Først Infanteri; det er Folk med Metaltør, der indeholder gasdannende Stoffer, som ved Antændelse kaster Blystumper fra sig. De ser ud som Streger, der er tvedelte fornedet. Derpaa optræder bevægelige Kombinationer af Mennesker og firføddede Dyr; det er Kavalleriet. Naar en enlig Rytter kommer sprængende, gør

Hesten samme Bevægelse som en Baad paa Bølgerne, og Manden sidder til Rors, men styrer med Skødet i venstre Haand. Kommer Eskadronen derimod i sluttet Række, saa er det et vældigt Kraftparallelogram, der virker paa Afstand med flere hundrede Hestekræfter.

Stærkest Indtryk gør dog Artilleriet, især naar det kører omkap; da gynger Jorden, saa min Hængelampe ryster, og naar de saa protser af og affyrer en Salve, hører Ringningen for mine Øren op af sig selv. Inden jeg blev vant til det, følte jeg det som Vold imod mig, men efter et Par Dages Skydning fandt jeg Knaldene ganske sunde, da de hindrer mig i at slumre ind i den evige Tavshed. Og i den passende Afstand, hvori jeg har Krigslegen, er den som et Skuespil, der opføres for min Fornøjelse.

*

Aftenerne bliver stadig længere, men jeg ved af Erfaring, at man ikke kan gaa ud, for Gader og Parker er befolkede med triste Mennesker, der ikke har kunnet tage paa Landet. Og naar de velstillede har rømmet Byens fineste Spadsere-gange, kryber Forstædernes fattige Befolkning frem og indtager de ledige Pladser. Dette giver Staden Præg af Oprør og Invasion, og da Skønheden altid følger med Rigdommen, er det Skuespil ikke smukt.

En Søndagften, da jeg følte mig i Niveau

med de daarligt stillede, besluttede jeg at rive mig løs og køre en Tur for at se paa Folk.

Jeg vinkede ad en Droske ved Nybro og steg op. Kusken saa ud, som han var ædru, men ganske rolig var jeg ikke — der var noget usædvanligt i hans Ansigt. Han kørte ud ad Strandvejen, og jeg mærkede, at der paa venstre Side af Vejen bølgede en Strøm af Mennesker, mens jeg stadig saa ud over Vandet til højre, over Øer og Fjorde og blaa Bjerge.

Pludselig sker der noget foran os, som tiltrak sig baade Kusken og min Opmærksomhed. En stor Fattigmandshund, med tottet Pels, ikke ulig en fed Ulv, der prøver paa at se ud som et Faar, med lav Pande, onde Øjne og saa smudsig, at dens Farve ikke var til at bestemme, løber langs med Forhjulene og gør nu og da Tilløb til at springe op paa Bukken. Det lykkes den engang at komme op, men den bliver sparket ned af Kusken.

— Hvad er det for en? spurgte jeg, forbavset baade over Uhyrets Behændighed og over det underlige i Begivenheden.

Kusken svarede noget, hvoraf jeg forstod, at det ikke var hans Hund, men naar han sænkede Pisken, anfaldt Hunden os igen og vilde ind i Vognen til mig, og det, mens vi var i fuld Fart. Samtidig bliver jeg opmærksom paa en Bevægelse i Menneskestrømmen, og da jeg vender mig om, opdager jeg en Procession af menneskelignende Væsener, der følger Hundens og Kuskens Strid med afgjort Sympati for Hunden,

der havde Uret. Da jeg saa nøjere paa disse Væsener, bemærkede jeg, at det overvejende Antal af dem var Krøblinger; Krykker og Stokke saas Side om Side med krumme Ben og krogede Rygge; Dverge med Kæmperyg og Kæmper med Dvergeunderkrop; Ansigter, der manglede Næse, og Fødder uden Tæer, der endte i en Klump. Det var en Samling af al den Elendighed, der gemmer sig om Vinteren, og som nu var krøbet ud i Solen for at vandre ud paa Landet. Jeg har set den Art menneskelignende Væsener gengivne i Ensors occulte Maskescener og paa Theatret i Glucks »Orfeus og Eurydice« og troede dengang, det var Fantasi eller Overdrivelse. De forskrækkede mig ikke, for jeg kunde forklare, hvorfor de kom frem og var til Stede netop nu, men det virkede alligevel rystende at se de ulykkelige defilere i en saadan Revy i Byens fineste Gade. Jeg følte ogsaa, hvordan deres berettigede Had spyede Gift ud over mig, der kørte i Droske, og deres Hund gav deres samlede Følelser Udtryk. Jeg var deres Ven, men de var mine Fjender. Underligt, underligt!

Da vi kørte ind i Djurgården, mødtes Strømmen af en Modstrøm, men de to Strømme løb igennem og forbi hinanden uden at se paa hinanden, uden at kritisere hinandens Toiletter eller Ansigter; thi de vidste med sig selv, at de alle var ens, men mig saa de paa. Nu, da jeg havde to Rækker at passere imellem, var jeg nødt til at se til en af Siderne, og jeg blev beklemt, følte mig forladt og blev greben af Længsel efter at

se et kendt Ansigt; jeg syntes, det vilde være beroligende at møde et genkendende eller venligt Blik fra et menneskeligt Øje, men fandt det ikke.

Da vi passerede Hasselbakken, sendte jeg en Tanke op ad Trappen og lod den kige ind i Haven; der var jeg næsten sikker paa, der sad en eller anden af mine bekendte.

Men nu nærmede vi os Sletten, og da stod det pludselig for mig, at netop her maatte jeg møde det Menneske, *maatte!* Hvorfor kunde jeg ikke sige, men det hang ganske vist sammen med en mørk Tragedie fra min Ungdom, der ødelagde en Familie, og hvis Virkninger bredte sig til Børnenes Skæbne. Hvordan jeg knyttede dette Sørgespil sammen med Djurgårdssletten, kan jeg ikke bestemt sige, men det maa være sket ved en Tankeforbindelse, ved Synet af en Lirekasse med Billeder paa en Stang, der fremstillede et Mord under uhyggelige Omstændigheder, hvor den myrdede var uskyldig, men fik Skinnet imod sig, for ikke at sige Skylden.

Hvad sker! Jo, samme Mand, det vil sige Sønnen, der nu er graahaaret, ugift, højt agtet, kommer gaaende med sin hvidhaarede Moder under Armen! Fem og tredive Aars ufortjente, skjulte Lidelser for en andens Skyld havde givet deres Ansigter denne egne Blegthed, som er Dødens. Men hvorfor gik disse rige og ansete Mennesker her i disse Omgivelser? Maaske de adlød den almindelige Tiltrækningskraft, der drager Lige til Lige, maaske de fandt Trøst i at se andre, der havde lidt mere og ligesaa uforskyldt.

At jeg ventede at møde dem, har vel sine hemmelige Grunde, der er skjult i Sjælens Dyb, men derfor lige stærke og bindende.

Paa Sletten aabenbarede der sig ny Former af Elendigheden. Der kom Børn paa Cykler, Børn paa en otte-ti Aar med frække Ansigter, gammelkloge Smaapiger med Træk, der skulde have været smukke, men skæmmedes af Ondskab. Selv hvor man saa et smukt Ansigt, var der dog en Fejltegning, en forkert Afstand, en Næse, der var for stor, Læber, der blottede Tandkødet for meget, udstaaende Øjne, der skæmmede Panden.

Længere henne tyndedes Masserne ud, og smaa Grupper havde lejet sig i Græsset. Men her slog det mig, at der sad tre og tre sammen, to Mænd og een Kvinde; første Akt i et Hyrdespil, der ender med Knivens Tragedie.

Her gav Kusken sig til at konversere mig og diskede op med Historier. Det var ikke hans Nærgaaenhed, der stødte mig, for han vidste ikke bedre, men det pinte mig, at han forstyrrede mig i mine Tanker, og da han ved sine Oplysninger om visse forbikørende Damer ledte mine Tanker i en Retning, hvor jeg ikke vilde hen, blev han ligefrem en Plageaand, og jeg bad ham køre hjem.

Han vendte ved en Korsvej, mere ærgerlig end krænket over Befalingen, men i samme Øjeblik kørte en Droske os forbi, hvori der sad to berusede Damer af et højst tvetydigt Udseende. Kusken gjorde et Forsøg paa at komme forbi dem, men det lykkedes ham ikke paa Grund af Trængslen. Jeg maatte altsaa køre bagved dette Kompagni, og

naar de blev standset af Folkemængden, maatte jeg ogsaa holde stille, saa det saa ud, som om jeg forfulgte dem, hvad der morede Damerne ubeskriveligt og ogsaa Folk paa Vejen.

Paa denne Maade fortsattes Spidsrodsløbet helt ind til Byen, til jeg endelig holdt udenfor min Port, hvor jeg følte mig som vaagnet af en uhyggelig Drøm.

— Nej, saa hellere Ensomheden! sagde jeg til mig selv, og det var sidste Gang, jeg gik ud en Aften den Sommer. Alene i mit eget Selskab, som man aabenbart maatte dyrke for ikke at komme i daarligt.

*

Altsaa holder jeg mig inde og føler det som en Hvile, mener nu, jeg er fri for Livets Storme, ønsker blot at være lidt ældre for ikke at føle Livets Tillokkelser og tror, at det værste er overstaaet.

Saa en Morgen ved Kaffebordet kommer Stuepigen og siger: Herrens Søn var her nu, men jeg sagde, at Herren ikke var staaet op.

— Min Søn?

— Ja, det sagde han!

— Det er umuligt! Hvordan saa han da ud?

— Han var høj, og . . . han sagde, at han hed X og vilde komme igen.

— Hvor gammel saa han ud til at være?

— Det var en ung Herre paa en sytten — atten Aar!

Jeg blev stum af Rædsel, og Pigen gik. Det var altsaa ikke forbi! Fortiden steg op af den Grav, der var kastet saa godt til og allerede overgroet med gammelt Græs. Min Søn, der i Niaarsalderen var rejst til Amerika i passeligt Selskab, og som jeg troede var vel anbragt — ude i Verden! Hvad var der sket? En Ulykke naturligvis, eller flere.

Hvordan vilde Gensynet blive? Genkendelsens rædselsfulde Øjeblik, da man forgæves søger efter de velkendte Træk fra Barnets Ansigt, disse Træk, som man fra Vuggen af har været med til at danne til det menneskeligst mulige. Overfor sit Barn stræbte man jo kun at vende den smukke Side til og fik derved Reflekser af sit allerbedste Jeg frem i dette plastiske Barneansigt, som man derfor elskede som et nyt og bedre Oplag af sit eget. Nu skulde man gense det skæmmet; thi den halvvoksne Yngling er styg med Misforholdet i Trækkene, med denne uhyggelige Blanding af Overmenneske, der er en Levning fra Barnet, og det vaagnende dyriske Liv hos Ynglingen, med Spor af Lidenskaber og Drifter, Angst for det ukendte, Anger over det allerede prøvede, og denne bestandige ustyrlige Kritik over alt; Had til alt, der var over en og trykkede, følgelig Had til de ældre, til de bedre stillede, Mistro til hele Livet, der nylig havde forvandlet et uskyldigt Barn til et rovgerrigt Menneske. Jeg kendte jo alt dette af Erfaring og husker, hvor afskyelig jeg var som ungt Menneske, da alle ens Tanker mod

ens Vilje kun drejede sig om Mad og Drikke og raa Nydelser.

Jeg trængte ikke til at se dette igen, da jeg vidste det i Forvejen og var uskyldig i den Tingenes Tilstand, der var Naturens Orden. Og, klogere end mine Forældre, havde jeg aldrig forlangt noget til Gengæld af min Søn, havde opdraget ham til et frit Menneske og fra Begyndelsen af oplyst ham om hans Rettigheder tillige med hans Pligter imod Livet, sig selv og sine Medmennesker. Men jeg vidste, han vilde komme med Rettigheder, der havde udvidet sig i det uendelige, skønt hans Rettigheder overfor mig ophørte, da han var femten Aar. Og at han vilde le mig ud, naar jeg talte om hans Pligter, det vidste jeg ogsaa . . . af egen Erfaring.

Var det kun Penge, det drejede sig om, kunde det endda gaa an, men han vilde ogsaa stille Krav til min Person, skønt han foragtede mit Selskab. Han vilde kræve det Hjem, jeg ikke havde, de Venner, jeg savnede, de Forbindelser, som han vilde tro mig i Besiddelse af, og bruge mit Navn til at skaffe sig Kredit.

Jeg vidste, han vilde finde mig kedelig, at han vilde møde med Meninger fra et fremmed Land med en anden Livsanskuelse, en anden Væremåde, at han vilde behandle mig som en gammel Tørvetriller, fordi jeg ikke var Ingeniør og Elektriker.

Og hvordan havde hans Karakteranlæg udviklet sig i disse Aar? Erfaringen har ganske vist lært mig, at saadan, som man er født, bliver man

ved at være temmelig uforandret hele Livet igennem. Alle disse Tilløb til Mennesker, som jeg har set gaa over Livets Skueplads lige fra Barndommen af, lignede som oftest ved Halvtredsindstyveaarsalderen ganske sig selv med meget smaa Forandringer. Mange havde ganske vist undertrykt en Del afstikkende Egenskaber, der ikke passede i Samfundslivet, nogle havde skjult dem under en tynd Politur, men de var i Bund og Grund de samme. Hos Undtagelserne havde visse Egenskaber eller Karaktertræk vokset sig store, hos nogle opad til Dyder, hos andre nedad til Laster. Jeg husker saaledes en, hvis Fasthed udviklede sig til Stædighed, hvis Ordenssans blev til Pedanteri, hvis Sparsommelighed blev til Gerighed, hvis Kærlighed til Menneskene blev Had til Umenneskerne. Men jeg husker ogsaa en, hvis »Hellighed« udviklede sig til Fromhed, hvis Had blev til Overbærenhed, hvis Stædighed blev til Fasthed — — — — —

Da jeg havde tænkt færdig, gik jeg min Morgen- tur, ikke for at jage det pinlige paa Flugt, men for at sætte mig ind i det uundgaaelige. Jeg gennemgik alle tænkelige Former for Mødet. Men da jeg kom til Spørgsmaalet om, hvad der var sket, fra vi tog Afsked indtil nu, skælvede jeg og tænkte paa at flygte ud af Byen, ud af Landet. Men Erfaringen havde lært mig, at Ryggen er ens øm- meste Punkt, og at Brystet er dækket af store Benskjolde, der er bestemt til Forsvar; derfor be- sluttede jeg at blive og tage imod Stødene.

Efterat jeg saaledes havde hærdet mine Følelser og anlagt en praktisk Verdensmands halvtørre Maade at se Tingene paa, lagde jeg et Program. Naar jeg først havde skaffet ham Klæder paa Kroppen, vilde jeg sætte ham i et Pensionat, faa ud af ham, hvad han havde Lyst til at være, straks faa ham anbragt og i Arbejde, men fremfor alt behandle ham som en fremmed Gentleman, der holdtes paa Afstand ved en fuldstændig Mangel paa Fortrolighed. Og for at beskytte mig mod hans Nærgaaenhed vilde jeg ikke nævne Fortiden, ikke give Raad, lade ham have sin fulde Frihed, da han jo ganske sikkert ikke vilde følge noget Raad.

Afgjort altsaa! Og dermed færdig!

Klar og samlet vendte jeg hjem, men fuld bevidst, at der var foregaaet en Forandring i mit Liv, og det en saa voldsom, at Vejene, Landskabet og Byen havde faaet et nyt Udseende. Da jeg saa var kommen midt paa Broen og saa opad Gaden, mødte mit Blik en ung Mands Skikkelse — det Øjeblik glemmer jeg aldrig. Han var høj og mager, gik med tøvende Skridt som en, der venter eller søger efter noget. Han betragtede mig nøje, og jeg saa, at han kom til at ryste, i det Øjeblik han genkendte mig. Men han tog sig straks sammen, rettede sig, skraaede over Gaden og styrede lige imod mig. Jeg satte mig i Forsvarsstand, hørte mig anslaa en let, munter Tone og sige: »God Dag, min Dreng!«

Nu, da vi var et Stenkast fra hinanden, lagde jeg Mærke til dette deklasserede, det sænkede Ni-veaus Mærke, som jeg havde frygtet mest af alt.

Hatten var ikke hans egen; den sad, som om den hørte til paa en andens Hoved; Benklæderne slog grimme Folder, og Knæet sad for langt nede; det hele saa pauvert ud . . . indre og ydre Forfald; Typen: en Opvarter uden Plads. Nu kunde jeg skelne Ansigtet, der var ubehagelig magert; nu ser jeg Øjnene, disse store blaa Øjne, omgivet af blaaht. Det var ham!

Denne demoraliserede, opløbne unge Mand var engang et Englebarn, der kunde le, saa jeg opgav hele Abeteorien og Arternes Afstamning, gik engang klædt som en Prins og legede med en virkelig lille Prinsesse nede i Tyskland . . .

Hele Livets modbydelige Cynisme gik op for mig, men uden en Gnist af Selvanklage; thi jeg havde ikke forladt ham!

— — —

Nu var der kun nogle Skridt imellem os! — En Tvivl stikker Hovedet op: det er ikke ham. Og i samme Sekund beslutter jeg at gaa forbi og overlade det til ham at give Tegn til Genkendelse.

En! To! Tre! — — — — —

Han gik forbi!

Var det ham, eller var det ikke ham? spurgte jeg mig selv, mens jeg vendte Kursen hjemad, sikker paa, at han under alle Omstændigheder nok kom igen.

Da jeg kom hjem, kaldte jeg Pigen ind for at spørge hende yderligere ud, nu for at faa at vide, om det var ham, jeg nylig var gaaet forbi, men det var ikke muligt at faa nogen Sikkerhed;

jeg blev holdt i spændt Forventning lige til Middag. Snart ønskede jeg, han vilde komme, blot for at faa Ende paa det, snart forekom Situationen mig saa fortærsket, at jeg troede, det var overstaaet.

Middagen var forbi, Eftermiddagen gik, og nu begyndte jeg pludselig at se Sagen fra et nyt Synspunkt, som forværrede den. — Han havde troet, jeg ikke vilde hilse ham, havde ladet sig forknytte deraf og trukket sig tilbage, gik nu om i den vildsomme By, i det fremmede Land og kom i daarligt Selskab, blev maaske bragt til Fortvivlelse. Hvor skulde jeg nu søge ham? Paa Politistationen.

Saadan pintes jeg uden at vide hvorfor, da jeg ikke havde øvet nogen Indflydelse paa hans Skæbne. Og jeg havde en Fornemmelse, som om en ond Magt havde bragt mig i denne falske Stilling for at vælte Skylden over paa mig.

Omsider blev det Aften. Da kom Pigen ind med et Kort . . . hvor der stod . . . Navnet paa . . . min Brodersøn!

— — —

Da jeg saa igen blev alene, følte jeg jo en vis Lettelse ved, at den overstandne Fare havde opløst sig i Indbildninger, der dog havde haft samme Betydning for mig som noget oplevet. Men disse Fantasier havde paatvunget sig mig med en uimodstaaelig Nødvendighed, der maatte have en eller anden Grundaarsag. Maaske, sagde jeg til mig selv, gik min Søn langt borte i det fremmede Land og var Bytte for lignende For-

nemmelser, maaske var han i Nød, længtes efter mig, »saa« mig paa Gaden, ligesom jeg havde »set« ham, var sonderrevet af samme Uvished . . .

Dermed afskar jeg al videre Spekulation og lagde Begivenheden hen til Dokumenterne blandt andre Oplevelser; jeg slog den ikke hen som Fantasteri, men gemte den som et dyrebart Minde.

Aftenen blev melankolsk, men fredelig. Jeg arbejdede ikke, men gik op og ned ad Gulvet, nu og da med Blikket paa Uhrviserne. Tilsidst blev Klokken ni, men jeg imødesaa med Rædsel den sidste lange Time, der var tilbage. Den forekom mig som en Evighed, og jeg vidste ikke, hvordan jeg skulde forkorte den. Jeg havde ikke valgt Ensomheden, den var bleven mig paatvungen, og nu hadede jeg den som en Tvang; jeg trængte til et Udbrud, jeg trængte til at høre Musik, noget af de store, af den største, der har lidt hele Livets Smerte . . . jeg længtes især efter Beethoven, og begyndte at kalde den sidste Sats i Maaneskinssonaten frem for mig — den var for mig blevet det højeste Udtryk for Menneskehedens Suk efter Befrielse, et Udtryk, som intet Digt i Ord har naaet!

Mørket var faldet paa, Vinduet stod aabent, Blomsterne paa Dagligstuebordet var det eneste, der mindede mig om, at det var Sommer, som de stod der i Lampeskæret, tavse, ubevægelige, duf-tende.

Da hørte jeg, tydelig og skarpt, som om det foregik i Værelset ved Siden af, den vældige Allegro — af Maaneskinssonaten rulle sig op som en Kæmpefresko; jeg saa og hørte paa een Gang, men ikke

vis paa, om det var en Hallucination, blev jeg greben af den Gysen, som betager en overfor det uforklarlige. Musiken kom nemlig fra de ukendte Velgørerinder i Huset ved Siden af, og de var paa Landet! Men de kunde jo være komne til Byen i et eller andet Ærinde! Lige meget: her blev spillet for mig, og jeg anerkendte med Taknemlighed dette Faktum, følte, at jeg havde Selskab i Ensomheden og var i Forbund med ligestemte Menneskebørn.

Naar jeg nu maa bekende, at den samme Allegro blev spillet om igen tre Gange i den lange Time, saa synes Tingen jo endnu mere uforklarlig, men netop derfor gjorde den mig endnu større Glæde, og jeg følte det som en særlig Naade, at der ikke blev spillet noget andet Stykke.

Endelig slog Klokken ti, og den gode, barmhjertige Søvn gjorde Ende paa en Dag, som jeg længe vil mindes.

VI

Sommeren er sneglet hen til første August; Lygterne tændes igen, og jeg hilser dem. Det er Efteraar; altsaa er det gaaet fremad, og det er Hovedsagen; noget er tilbagelagt, og noget ligger for en. Byen skifter Udseende; man ser nu og da et bekendt Ansigt, og det støtter og beroliger. Jeg kan endogsaa komme til at sige et Par Ord, og det er nyt for mig, saa nyt, at min Stemme af Mangel paa Øvelse er sunket dybere ned i Registret og har faaet en dump, tilsløret Klang, der synes mig selv fremmed.

Skydningen paa Fælleden er ophørt, Husbeboerne kommer hjem fra Landet og flytter ind igen; Hunden gøer paa ny Nat og Dag, og Familien begynder igen paa deres Soiréer, hvor Underholdningen bestaar i, at de kaster et Ben henad Dagligstuegulvet, hvorpaa Hunden med høj Gøen løber efter Benet og knurrer, naar Familien vil tage det fra den.

Telefonen arbejder, og Klaverspillet gaar sin sikre Gang. Alt er som før, alt kommer igen undtagen Majoren, hvis Dødsavertissement jeg læste i Morges. Jeg savner ham — han hørte jo til min Kreds, men jeg under ham hans Skæbne,

for han havde det trist, efter at han havde tjent sin Kapitulationstid ud.

Efteraaaret haster afsted, og der kommer større Fart i Livet, eftersom Luften bliver friskere og lettere at indaande. Jeg gaar igen ud om Aftenen og hyller mig ind i Mørket, der gør mig usynlig. Dette forkorter Aftenen og gør Nattesøvnen tungere og længere.

Vanen til at omsætte det, man oplever, i Digtning aabner Sikkerhedsventilen for Indtryks-Over-skud og træder i Stedet for Trangen til at tale. I Ensomheden faar Oplevelserne et Anstrøg af Hensigt, og meget af, hvad der sker, synes sat i Scene ene og alene for mig. Saaledes blev jeg en Aften Vidne til en Ildebrand i Byen, men samtidig hørte jeg Ulvenes Tuden fra Skansen. Disse to Ender af forskellige Traade knyttede sig sammen i min Fantasi, sattes i Forbindelse med hinanden og vævedes med passende Rending sammen til et Digt.

ULVENE TUDE

Ulvene tude paa Skansen,
Havisen brøler af Ve,
Granerne bristende brage
under den første Sne.

Ulvene tude i Kulden,
Hundeglam svarer derpaa;
Solen gik ned efter Middag,
før Kvæld falder Natten paa.

Ulvene tude i Mørket;
 Gadernes Lygteallé
 højt over Husenes Hobe
 straalere som Nordlys at se.

Ulvene tude i Gruben,
 Blod har de faaet paa Tand,
 Længsel mod Fjæld og Urskov
 ved at se Nordlysbrand.

Ulvene tude paa Skansen,
 af hadefuldt hæse Gab;
 Mennesker gav dem Tugthus
 for Friheds og Parrings Tab.

•

Vinden hviler, Stilhed raader, Stadens Taarnur Midnat
 slaar!

Lydløst Slæderne ad Gadens lange, hvide Snegulv gaar.
 Ingen Hunde glammer mere; sidste Sporvognsklokke lød,
 Staden sover, Lygter slukkes, hver en Gren staar vinterdød;
 medens Nattens Himmel hvælver sort som Fløjlsit dybe
 Hvalv,

hist den klare Karlsvogn hælder, og Orions Klinge skjalv.
 Alle Oynes Ild er sluknet; kun en Røg, som fjernt gror frem,
 staar fra Skorstensobeliskens højt som fra et Jættehjem;
 det er Bageren, som bager nu ved Nat vort daglig Brød — —.
 Røgen stiger, blaaahvid, lodret; men — med ét den farves rød.

Det er Brand!

Det er Brand! Det er Brand! Det er Brand!

Som en Fuldmaane stiger i Mørket en glødende Kugle,
 der fra rødt gaar i hvidt og slaar ud som en Solsikkeblomst
 i det gule.

Er det Solen, som gryr mellem kulsorte Skyr over Hus-
massers Hav,
hvor hvert Tag er en Kam paa en Sø, der er sort som en
Grav?

Nu staar Himlen i Brand, alle Taarne og Spir over By'n,
hver en Kuppel og Stang, hvert et Smug, hver en Plads
bliver lyst som i Lyn!

Alle Kabler og Traade af Kobber blir som Harpernes Bas-
strengene røde.

Paa Façaderne ses alle Rudernes Skær, og som Bauner de
snedækte Skorstene gløde.

Ikke Festblus det er, ikke Solen bag Skyernes Rand!
Det er Brand! Det er Brand! Det er Brand!

Men paa Skansen, som nylig i Natmørket laa, er der lyst,
er der Liv.

Op fra Ulvenes Grube der stiger et Hyl, som blev de stukne
med Kniv;

det er Had, det er Hævn. Det er Morderbegær, det er Mord-
brænderhu,

da de hujende Ræve en Latter opslaar, det er Fryd, det er
Angst, det er Gru!

Og i Bjørnenes Grotte der danses paa Hæl under Grynt
som af rallende Svin;

men i Lossernes Grav er der tyst, og man ser kun de blot-
tede Tandrækkers Grin.

•

Og Sælerne raabe Ve, Ve! Ve over Staden!

Raab som af druknende paa Havet.

Og alle Hundene hyle i Kor;

bjæffe, larme og logre,

rykke i Lænkerne, Lænkerne,

juble, jamre og skogre

som usaliges Aander!

De har Medlidenhed, ene de, Hundene,

med deres Venner Menneskene, —

hvilken Sympati!

Nu vaagner Elgene, Nordlandsskovens Fyrster,
 de samler og strækker deres lange Skinkler,
 styrte sig saa i en snæver Bue
 rundt i Foldens Fængsel;
 tørner mod Gitterstængerne,
 som Spurv mod Rude,
 brøler uforstaaende,
 undres om det er Dag igen. —
 En ny Dag som alle de andre,
 lige dræbende lang,
 uden andet synligt Endemaal
 end at følges af en Nat. — — —

Da blir der Liv i Fugleverdnen.
 Ørnene baskende skrige,
 slaa med de slidte Vinger,
 søge forgæves at stige,
 flagre trodsigt mod Tremmerne,
 bide i Buret, kradse, klatre,
 til de tumle mod Jorden
 og blir liggende lamme,
 med slæbende Vinger, som paa Knæ. —
 Knæbøjende, bønfaldende
 om et Naadestød,
 som gengiver dem til Luften
 og Friheden.

Falkene hvine og fare
 som fjedrede Pile, hid og did;
 Musvaagerne klynke
 som syge Børn. — —
 De tamme Vildgæs er vaagnet
 og istemme med strakte Halse
 en Akkord af Valdhornsklange. —
 Svanerne svømme stumme,
 snappe mellem Isflagerne
 efter de spejlende Ildflammer,
 der ile som Guldfisk
 paa Dammens Flade;

standse og stikke deres Hoveder
 ned i det sorte Vand —
 de hvide Svaner —
 bide sig fast i Bunden
 for at undgaa at se,
 at Himlen brænder op.

*

Det mørkner atter. Brandvagts-Luren
 paany har lydt og Nattens Stilhed vakt;
 en Røgsky svæver over Bykonturen
 som en uhyre Haand i Trusel strakt.

*

Min Omgang indskrænker sig nu til den upersonlige, gennem Bøgerne. Balzac, hvis halvtredsstyve Bind har været min Læsning i de sidste ti Aar, er bleven mig en personlig Ven, som jeg aldrig bliver træt af. Han har ganske vist aldrig frembragt noget, man kan kalde Kunstværker, især ikke nu, da man har forvekslet Kunst med Litteratur. Alting hos ham er ukunstlet; man ser aldrig Kompositionen, og hans Stil har jeg aldrig mærket. Han leger ikke med Ord, paraderer aldrig med unødvendige Billeder, der forøvrigt hører Poesien til, men han har derimod en saa sikker Formsans, at Indholdet altid faar det klare Udtryk, som akkurat dækkes af Ordet. Han forsmaar al Udpyntning og virker direkte, umiddelbart som en Fortæller i et Selskab, der snart fortæller en Begivenhed, snart indfører Personerne talende, snart kommenterer og forklarer. Og alt

er for ham Historie, hans Nutids Historie; hver ubetydelig Person viser sig i Belysning af sin Samtid og har ogsaa sin Oprindelse der og gennemløber sin Udvikling under den og den Regeringsform — hvad der udvider Synskredsen og giver hver enkelt Skikkelse Baggrund. Naar jeg tænker paa alt det Væv, der er skrevet om Balzac af hans Samtid, saa forbavses jeg. Denne troende, godtroende, tolerante Mand kaldte man i Lærebøgerne fra mine Studenteraar en ubarmhertig Fysiolog, Materialist og lignende. Men endnu mere paradoksalt er det, at Fysiologen Zola hilste Balzac som sin store Lærer og Mester. Hvo kan fatte det? Men det samme Forhold gør sig gældende med Hensyn til min anden litterære Ven, Goethe, som i den senere Tid er bleven brugt til alt muligt, mest til den pjankede Opgravning af Hedenskabet. Goethe har jo mange Stadier paa sit Livs Vej; gennem Rousseau, Kant, Schelling, Spinoza naar han frem til et eget Standpunkt, som kunde kaldes Oplysningsfilosofens. Han har løst alle Spørgsmaal; alt er saa simpelt og klart, at et Barn kan fatte det. Men saa kommer der et Tidspunkt, da de panteistiske Forklaringer af det uforklarlige svigter. Alting forekommer den halvfjerdsindstyveaarige saa ejendommeligt, mærkeligt, ubegribeligt. Det er paa den Tid, Mystiken træder i Forgrunden, og han kan bruge selve Swedenborg. Dog, ingenting hjælper; men anden Dels Faust bøjer sig for Almagten, forsoner sig med Livet, bliver Filantrop (og Mosedyrker), halv Socialist, og ved hans Apoteose figu-

rerer alle den katolske Kirkes Apparater fra Læren om de sidste Ting.

Første Dels Faust, der gaar ud af Kampen med Gud som en sejrende Saulus, bliver i anden Del en slagen Paulus. Dette er min Goethe! Men skønt hver har sin, kan jeg ikke forstaa, hvor man finder Hedningen — det skulde da være i nogle overmodige Versestumper, hvori han langer ud efter Præsterne, eller maaske i Prometheus, hvor den lænkede Gudesøn ligesaa godt kan betyde den korsfæstede, der haaner den til Undergang bestemte Zeus's Afmagt.

Nej, det er hele Goethes Liv og derpaa grundede Digtning, der tiltaler mig. Det var en ældre Ven af Digteren, der i hans Opvækst gav ham Nøglen til hans Forfattervirksomhed: »Din Stræben, din virkelige Retning er at give et poetisk Billede af Virkeligheden; de andre søgte at virkeliggøre det saakaldte poetiske, det imaginative, men derved frembringes kun Dumheder.«

Saaledes fortæller Goethe et Sted i *Aus meinem Leben*; et andet Sted siger han selv: »Og saa gav jeg mig ind paa denne Retning, som jeg aldrig kunde afvige fra, nemlig at forvandle alt, hvad der glædede eller smertede eller paa anden Maade optog mig, til et Digt eller et Billede og forhandle derom med mig selv, baade for at berigtige mine Begreber om Virkeligheden og for at bringe Orden og Ro i mit Indre. At eje denne Gave kunde ingen trænge mere til end jeg, hvis Natur bestandig kastede mig fra den ene Yderlighed til den anden. Alt, hvad jeg har udgivet, er paa den

Maade Brudstykker af et eneste stort Skriftemaal, hvis Fuldstændiggørelse er denne Bog (Aus meinem Leben).«

Charmen ved at læse Goethe beror for mig paa den lette Haand, hvormed han tager paa alting. Det er, som om han ikke kunde gribe Livet for fuldt Alvor, enten fordi det manglede fast Virkelighed eller ikke fortjente vor Græmmelse eller vore Taarer. Endvidere den Uforfærdethed, hvormed han nærmer sig de guddommelige Magter, som han føler sig beslægtet med; hans Foragt for Former og Konvention; hans Mangel paa færdige Anskuelser; hans stadige Vækst og Foryngelse, hvorved han altid er den yngste, altid i Spidsen, forud for sin Tid.

Man har ofte stillet — og stiller endnu — Goethe op som Modsætning til Schiller og former de to til et Enten-Eller, ligesom man gjorde med Rousseau og Voltaire. Jeg kan ikke finde denne Modsætning, men har Plads til dem begge, eftersom de udfylder hinanden; jeg kan ikke med Ord betegne Forskellen imellem dem, ikke engang formelt; thi Schiller har mere Formsans, især i Dramaet, og han løfter Vingerne ligesaa højt som Goethe. Begges Udvikling er et Samarbejde, og de havde Indflydelse paa hinanden. Derfor har den ene Sokkel i Weimar Plads til dem begge, og naar de rækker hinanden Haanden, kan jeg ikke finde nogen Grund til at skille dem ad.

Det er igen Vinter; Himlen er graa, og Lyset kommer fra neden, fra Jordens hvide Sne. Ensomheden staar godt til Naturens Skindød, men stundom bliver det for svært. Jeg længes efter Mennesker, men i Ensomheden er jeg bleven saa ømskindet, som om min Sjæl var hudløs, og jeg er saa forvænt med selv at raade over mine Tanker og Følelser, at jeg knap kan udholde Berøring med et andet Menneske; ja, enhver fremmed, som nærmer sig mig, virker kvælende ved sin aandelige Atmosfære, der ligesom trænger sig ind i min. En Aftenstund kom imidlertid Pigen ind med et Visitkort, netop mens jeg sad og længtes efter Selskab og var rede til at tage imod hvemsomhelst, selv den mest usympatiske. Jeg blev glad ved at se Kortet, men da jeg læste det, blev min Glæde formørket; thi det var et fremmed Navn. — Lige meget, sagde jeg til mig selv, det er ialtfald et Menneske! Lad ham komme!

Lidt efter traadte en ung Mand ind, meget bleg, af et ubestemmeligt Ydre, saa jeg ikke kunde se, hvilken Samfundsklasse han tilhørte, saa meget mindre som hans Klæder ikke sluttede nøje til Kroppen. Men han var stærkt samlet og selvbevidst, holdt sig dog i Forsvarsstilling, afventende.

Efterat have sagt mig nogle Artigheder, der virkede afkølende paa mig, gik han lige til Sagen og bad om en Pengehjælp. Jeg svarede, at jeg nødigt hjalp vildfremmede, da jeg ofte var kommen til at hjælpe paa urette Sted. Paa dette

Punkt opdagede jeg i hans Pande, over det venstre Øje, et rødt Ar, der i dette Øjeblik traadte blodrødt frem. Med det samme blev Manden mig uhyggelig, men i næste Øjeblik blev jeg greben af Medlidenhed med hans dybe Fortvivelse, saa mig selv i en lignende Situation, med Vinteratten for mig, og forandrede min Beslutning. For ikke at forlænge hans Lidelser gav jeg ham Pengene og bad ham sidde ned.

Da han puttede Pengene i Lommen, saa han mere forundret end taknemlig ud, og det lod til, han helst vilde gaa, nu, da han havde udrettet sit Ærinde. For dog at sige noget spurgte jeg, hvor han kom fra. — Da saa han forbavset paa mig og stammede: »Jeg troede, mit Navn var bekendt.« Det sagde han med en vis Stolthed, der stødte mig, men da jeg maatte bekende min Uvidenhed, tog han roligt og værdigt til Orde.

— Jeg kommer fra Fængslet, sagde han.

— Fængslet? (Nu blev han interessant, for jeg skrev netop paa en Forbryderhistorie.)

— Ja, jeg havde beholdt tyve Kroner, som ikke var mine. Min Principal tilgav mig, og det hele var glemt. Men saa gik jeg hen og skrev i et andet Blad — jeg er nemlig Journalist — imod de frireligiøse, og saa blev der rippet op i Sagen, og jeg kom til at sidde.

Det var en kilden Sag; han ventede aabenbart, at jeg skulde udtale mig, og da jeg ikke havde Lyst til det, parerede jeg og riposterede.

— Kan det virkelig i »vore oplyste Tider«

hindre en Mand i at faa Arbejde, at han har været straff . . .

Det sidste Ord blev klippet over af et vredt Blik fra ham.

For at hjælpe paa Sagen foreslog jeg ham at skrive i et meget folkeligt Blad, hvis Redaktør jeg vidste var hævet over den grusomme Fordom, at en straffet Person ikke skulde være forsonet med Samfundet.

Da han hørte Bladets Navn, fnøs han foragteligt og indvendte:

— *Det* Blad bekæmper jeg.

Det forekom mig i høj Grad bagvendt, da jeg troede, han i sin nuværende Stilling vilde søge den eneste Støtte, han kunde finde til sin Oprejsning. Men da Sagen var uklar og jeg ikke gerne spilder Tid paa Forklaringer, slog jeg igen ind paa en Sidevej, grebet af det højst mennesskelige Ønske at opnaa en Gentjeneste. Men nu fremsatte jeg mit Spørgsmaal i en let, fordomsfri Omgangstone.

— Naa, fortæl mig saa, er det saa slemt at være i Fængsel? Hvad bestaar Straffen egentlig i?

Han saa ud, som om han fandt Emnet nærgaaende, og som om det saarede ham.

For at hjælpe ham ventede jeg ikke paa Svar, men vedblev:

— Det er vel Ensomheden? (Jeg kastede alt saa med Sten, skønt jeg sad i et Glashus, men det gør man jo saa tit, naar man er nødt til at tale.)

Han greb med Besvær den Bold, jeg havde kastet til ham, og kastede den tilbage.

— Ja, jeg er ikke vant til Ensomhed og har altid anset den for en Straf for onde Mennesker. (Halløj! det fik jeg, fordi jeg gav ham Haanden, og jeg følte det, som naar man bliver bidt af den Hund, man klapper! Men han vidste rimeligvis ikke, at han bed mig.)

Her indtraadte en Pavse, og jeg saa, at han havde ramt sig selv og følgelig blev vred; thi paa mig tænkte han ikke, da han udtalte Dommen over den, der var henvist til Ensomhed.

Vi var løbet paa Grund og maatte se at komme flot. Da min Stilling egentlig var den heldigste, besluttede jeg at løse ham af hans Ban og stige ned til ham, saa han kunde skilles fra mig med Følelsen af at have faaet andet end Penge. Men jeg forstod ikke Manden, havde nok en Mistanke om, at han betragtede sig selv som uskyldig og som Martyr, Offer for en slet Handling fra Redaktørens Side.

Ja, det saa ud til, at han havde tilgivet sig selv og givet fuld Absolution allerede ved første Opgørelse, og det var den anden, der havde begaaet Forbrydelsen, da han lagde Sag an; men den unge Mand maa have følt paa sig, at han ikke kunde regne paa Medhold hos mig, og hele Sammenkomsten bar Præg af en alvorlig Skuffelse. Han havde tænkt sig mig anderledes; maa-ske havde han ogsaa opdaget, at han var begyndt i den gale Ende, og at det nu var for sent at gøre det om.

Jeg slog altsaa igen ind paa en ny Vej og talte, hvad jeg mente var Visdommens og den oplyste Mands Ord, idet jeg lod mig mærke med, at jeg havde opfattet hans modløse Sindsstemning og Menneskefrygt.

— De skal ikke lade Dem kue af denne (jeg undgik Ordet) . . . Vor Tid er dog kommen saa vidt, at den betragter en . . . straffet Forbrydelse (her gjorde han igen en misbilligende Grimace) som sonet og udslettet. Det er ikke længe siden, jeg sad paa Hotel Rydberg med mine Venner sammen med en tidligere Kammerat, der havde siddet to Aar paa Långholmen. (Jeg undgik med Vilje ikke disse Ord.) Og han havde dog gjort sig skyldig i store Bedragerier.

Her gjorde jeg en Pavse for at iagttage den Lettelse, der maatte foregaa i hans Sind og give sig Udtryk i hans Ansigt, men han saa kun stødt ud og vred over, at jeg dristede mig til at stille ham, den uskyldige og forurettede, lige med en Långholmer. Men en vis Nysgerrighed glimtete i hans Øjne, og da jeg ved en pludselig Tavshed tvang ham til at tale, spurgte han kort:

— Hvad hed han?

— Det vilde ikke være rigtigt at sige, naar De ikke gætter, hvem det var. Han har imidlertid nedskrevet og udgivet sine Tanker om Fængslet uden at prøve paa at forsvare sin uforvarlige Handling, og derfor har han genvundet baade sin Stilling og sine Venner.

Dette maatte have ramt som et Slag, skønt

det var ment som et Klap paa Skulderen; thi Fyren rejste sig og jeg med, da der ikke var mere at sige. Han tog Afsked som en Gentleman, men da jeg saa ham paa Ryggen og lagde Mærke til hans hængende Skuldre og slæbende Ben, blev jeg næsten bange for ham; thi han tilhørte den Klasse Mennesker, der ser ud, som om de var slaaet sammen af to umage Stykker.

Da han var gaaet, tænkte jeg: Maaske det var Løgn altsammen!

Og da jeg saa paa hans Kort, hvor han havde skrevet sin Adresse, slog det ned i mig, at jeg nylig havde set den Skrift i et anonymt Brev. Jeg trak den Skuffe ud, hvor jeg gemmer mine Breve, og gav mig til at lede. Det skal man nu aldrig gøre, thi mens jeg ledte efter hans, troppe alle de andre Breve op for mig, og jeg fik ligesaa mange Naalestik, som der var Brevskrivere.

Da jeg havde søgt den igennem tre Gange og vidste, at hans Skrift maatte være der, holdt jeg op at lede med det bestemte Indtryk: »Du maa ikke granske hans Skæbne. Men give skal du, uden videre. Hvorfor ved du bedst selv.«

Mit Værelse lignede ikke længer sig selv; der var kommet noget beklemmende ind i det med den fremmede, og jeg maatte ud. Den Aand maa have været gjort af stærkt Stof, for jeg maatte flytte den Stol, han havde siddet paa, for ikke at se ham sidde der endnu, da han var gaaet.

Og saa gik jeg ud efterat have lukket Vinduet

op, ikke for at blive af med nogen materiel Lugt, men for lufte et Indtryk ud.

*

Der gives gamle Gader uden Stemning og Gader med Stemning, skønt de er ny. Den nyeste Del af Riddargatan er fuld af Romantik, for ikke at sige Mystik. Man ser ingen Mennesker; ingen Butiker bryder Murene; den er fornem, tillukket, øde, skønt de store Huse gemmer saa mange Menneskeskæbner. Navnene paa Tværgaderne, der er opkaldte efter Trediveaarskrigens Hugaf'er, forøger det stærke Indtryk af Historie, hvor Fortid behageligt blander sig med Nutid. Naar man drejer om Hjørnet af Banérgatan, ser man imod Vest ved Gref-Magnigatan en Bakke, der svinger ind til højre og giver Perspektivet en hemmelighedsfuld Afslutning med en dyb Skygge, inde i hvilken man kan ane hvadsomhelst.

Kommer man derimod vestfra, fra den gamle Riddargatan og ser nedad Gref-Magnigatan, er Hjørnet meget skarpt, og de slotslignende Huse i mørke Farvetoner med Portaler og Karnapper fortæller om Skæbner af større Tilsnit; dér bor Stormænd og Statsmænd, der har Indflydelse paa Nationer og Dynastier. Men lige i Nærheden, oppe i Gref-Magnigatan, er der blevet liggende et gammelt Hus fra Begyndelsen af forrige Aarhundrede. Dette Hus gaar jeg gjerne forbi, for dér boede jeg i min stormfulde Ungdom. Dér lagdes Planer til Felttog, som senere blev udførte og lykkedes;

dér skrev jeg mit første Digt af Betydning. Mindet er ikke lyst; thi Nød, Ydmygelser, Uorden og Strid lagde sit Smuds over det altsammen.

Den Aften kom jeg, uden at vide hvorfor, til at længes efter at gense dette Hus. Og da jeg genfandt det fattige Hus, lignede det ganske sig selv, som det laa dér, men nu var det pudset op og havde nymalede Vinduesrammer. Det lange, snevre, med to Rendestene forsynede Portrum, der lignede en Tunnel, kendte jeg igen, selve Porten med sin Jernstang, der holdt den ene Halvdel fast, Portfløjen, de smaa Plakater om Strygning, om Handskevask, om Naadling . . .

Som jeg stod der i mine egne Tanker, kom en Herre bagfra med raske Skridt, han lagde sin Haand om min Nakke, som kun en ældgammel Bekendt kan gøre, og saa sagde han: »Agter du dig op til dig selv?»

Det var en ung Mand, en Komponist, som jeg havde haft et Arbejde sammen med og derfor kendte rigtig godt.

Uden videre fulgte jeg med ham op i Huset, opad Trætrappen, og se, vi standsede paa anden Sal, udenfor min Dør.

Da vi traadte ind og han tændte Lys, sank jeg tredive Aar tilbage i Tiden, og jeg gensaa virkelig mit Ungkarlehjem, med samme Tapeter, men med ny Møbler.

Og da vi havde sat os ned, var det for mig, som om han var paa Besøg hos mig og ikke jeg hos ham.

Men der stod et Flygel, og jeg kom derfor

straks til at tale om Musik. Nu levede Manden, som de fleste Musikmennesker, saa udelukkende i sin Musik, at han knap kunde eller vilde tale om andet. Han stod i saa løst et Forhold til sin Samtid, at han ikke vidste noget om den; nævnte man Ordene Rigsdag, Ministerium, Boerkrig, Striker eller Stemmeret, saa tav han, men uden at synes hverken generet af sin Uvidenhed eller ærgerlig over Emnet; det eksisterede slet ikke for ham. Og selv naar han talte om Musik, udtalte han sig kun i al Almindelighed uden at hævde nogen Mening. Alt hos ham var blevet til Toner, Takt og Rytme, og Ordet trængte han kun til for at udtrykke det allernødvendigste i Livets daglige Forhold.

Det vidste jeg, og derfor behøvede jeg kun at pege paa det aabne Flygel, for at han skulde sætte sig ned og spille. Og straks, da han fyldte det lille grimme Værelse med Toner, følte jeg mig indenfor en Tryllekreds, hvor mit nuværende Jeg gik under, og mit Jeg fra Halvfjerdserne dukkede op.

Jeg saa mig selv ligge i en Sovesofa, der stod netop dér, hvor jeg nu sad, foran en blændet Dør. Og saa var det en Nat . . . jeg vaagnede ved, at min Nabo, der laa paa den anden Side af Døren, kastede sig uroligt paa sin Sovesofa, snart sukkede, snart stønnede han. Da jeg var ung, fejj og egoistisk, anstrengte jeg mig kun for at falde i Søvn igen. — — — Klokken var dengang ikke mer end tolv, og jeg haabede, min Nabo var kommen fuld hjem. Klokken et vaagnede jeg ved et Nødraab, som jeg troede, jeg selv havde

udstødt, for jeg havde en fæl Drøm. Hos min Nabo var der stille, musestille, men der kom noget ubehageligt der inde fra, en kold Luftstrøm, en Opmærksomhed, der var rettet imod mig, som om en derinde lyttede efter mig eller kigede gennem Nøglehullet efter, hvad jeg tog mig for.

Jeg kunde ikke falde i Søvn igen, men laa og kæmpede med noget uhyggeligt, ubehageligt. Engang imellem ønskede jeg, jeg blot maatte høre en Lyd der inde fra, men skønt der kun var saa meget som en Fod imellem os, hørte jeg ingenting, ikke engang et Aandedrag eller Lagenernes Knitren.

Omsider blev det Morgen; jeg stod op og gik ud. Da jeg kom hjem, hørte jeg, at min Nabo, en Bygningshaandværker, var død om Natten. Jeg havde altsaa ligget ved Siden af et Lig.

(Musiken vedblev, mens jeg genoplevede hele denne Scene, og uforstyrret blev jeg ved at erindre.)

Den næste Dag hørte jeg Forberedelserne til Ligets Klædning og Begravelse, Larmen, da Kisten blev baaren op ad Trapperne, Ligets Tvætning, gamle Koners sagte Snakken.

Saa længe det var højlys Dag, fandt jeg det kun interessant og kunde gøre Løjer med det med mine Venner. Men da Mørket faldt paa, og jeg blev alene, kom denne uforklarlige Kulde, som Lig udstraaler, ind i min Stue, en Kulde, som ikke er et Fald i Temperatur eller en Mangel paa Varme, men en positiv isnende Kulde, som ikke kan aflæses paa Termometret.

Jeg maatte ud og gik hen paa Kaféen. Der gjorde man Nar ad min Mørkerædsel, saa jeg lod mig narre til at opgive min Beslutning at sove ude og gik noget anløben hjem.

Det gøs i mig, da jeg gik op for at lægge mig ved Siden af Liget, men jeg krøb alligevel i Seng. Jeg ved ikke, hvordan det var, men det døde Legeme havde tilsyneladende endnu nogen Livskraft, der satte det i Forbindelse med mig. Ind gennem Døren stod der som en Straale af Messinglugt lige ind i mine Næsebor og hindrede mig i at sove. Først herskede der over hele Huset en Tavshed, som kun er Dødens, og min Nabo syntes som død at have mere Magt over de levende, end han havde i Live. Gennem de tynde Gulve og Vægge hørte jeg tilsidst Hvisken og Mumlen af søvnløse Mennesker til over Midnat. Derpaa blev der imod Husets Skik ganske stille. Ikke engang Politibetjenten, der plejede at staa op til sin Natterunde, hørte man noget til.

Taarnuhrene slog, et, to. Da springer jeg ud af Sengen, vækket af en Larm inde hos den døde. Det bankede tre Slag. Tre! Jeg tænkte straks, at Manden var skindød og vilde ikke være med til Gangangerscener, men tog en Favnfuld Tøj og styrtede nedenunder, hvor der boede en Bekendt af mig. Blev modtagen med passende Munterhed og fik Lov at ligge paa Laaget af hans Sovesofa til om Morgen.

Det var første Gang jeg kom til at tænke over Dødens hverdagslige Fænomen, der er saa sim-

pelt, men alligevel udøver sin hemmelighedsfulde Virkning selv paa den mest letsindige.

(Min Ven ved Flyglet, som, rimeligvis paavirket af mine Tanker, havde holdt sig til det mørke, gjorde her en Overgang og slog over i noget meget lyst.)

Tonemasserne trængte mig ligesom ud af den snevre Stue, og jeg følte Trang til at kaste mig ud af de dobbelte Vinduer. Derfor drejede jeg Hovedet og lod mit Blik svæve ud bag den spillendes Ryg, og da der ingen Rullegardiner var, løb de ud og over Gaden og ind i en Lejlighed i Huset ligeoverfor, der laa noget lavere, saa at jeg kom lige ind til Aftensbordet i en lille Familie.

Jeg saa en ung Pige, mørk, slank, enkelt klædt, der gik fra og til ved et dækket Bord, hvor der sad en fireaars Dreng. Paa Bordet stod en Vase med Krysantemum, to store hvide og en brandgul. Jeg bøjede mig frem og saa, at Bordet var dækket, og at Drengen skulde til at spise. Den unge Kvinde bandt ham en Serviet under Hagen, hvorved hun kom til at bøje sit Hovede saa dybt, at hendes Nakke blev blottet, og jeg saa en lille Hals, fin som en Blomsterstilk, og det gratiøse lille Hoved med det rige Haar bøjede sig som en knækket Blomsterknop over Barnet, værnende, beskyttende. Samtidig gjorde Drengen denne zirlige Dobbeltbevægelse med Hovedet, først bagover for at give Plads til Servietten, saa forover for at trykke det stive Lærred ned med

Hagen, saa hans Mund aabnede sig, og man kunde se de hvide Mælketænder.

Denne Kvinde kunde ikke være hans Moder, thi hun var for ungdommelig, heller ikke hans Søster, thi hun var for gammel, men hun maatte paa en eller anden Maade være i Slægt med Drengen.

Stuen var tarvelig, men net; der var mange Portrætter paa Væggene og paa Kakkelovnen, hvad der vidnede om Slægtsfølelse, og der laa hængte Stykker over Møblerne. — Nu satte den unge Pige sig ved Bordet, ikke for at spise, heldigvis, thi det er grimt at se paa, naar man ikke selv spiser med. Hun satte sig ned for at holde Barnet med Selskab og lokke det til at spise med Appetit. Den lille var ikke i godt Humør, men Tanten (det kaldte jeg hende allerede) fik ham snart til at le; thi jeg kunde se paa Mundens Bevægelser, at hun sang Smaasange for ham. At jeg *saa* hendes Sang uden at høre den, mens min Spillemand spillede dertil, forekom mig saa hemmelighedsfuldt, men jeg syntes, at han akkompagnerede hende, eller at han burde gøre det. Jeg var paa een Gang i begge Stuer, men mest ligeoverfor, og jeg dannede ligesom en Bro imellem de to. De tre Krysantemer forekom mig at spille med, og jeg følte et Øjeblik deres sunde, saarlægende Kamferlugt blande sig med den uskyldige Irisduft fra hendes Haar, og dette bredte et Slør over Maden paa Bordet, der forsvandt, saa det var, som om Barnet kun lukkede Munden op for at indaande Vellugt og smile til sin smukke

Bordfælle. Det hvide Mælkeglas paa den hvide Dug, det hvide Porcellæn og de hvide Krysan-
temer, den hvide Kakkellovn og de hvide An-
sigter — alting var saa hvidt derinde, og den
unge Piges moderlige Omhu for dette Barn, som
hun ikke havde født, lyste saa hvidt, nu da hun
løste Servietten op, tørrede den lille om Munden
og kyssede ham . . .

I det samme vendte min Spillemand sig ud
imod Gaden, og nu hørte jeg, at han spillede for
hende og forstod, at han havde set hende . . . og
hele Tiden havde vidst, at hun var der.

Jeg følte mig overflødig og til Ulejlighed, hvor-
for jeg gjorde Tegn til at gaa. Men han holdt
paa mig, og vi endte Aftenen med den Aftale, at
vi vilde udføre et nyt Arbejde sammen.

VII

Jeg vendte tilbage til min Spillemand, baade fordi jeg i hans Stue fik min Ungdom tilbage, og fordi vi havde et Arbejde sammen. At jeg ogsaa nød godt af hans Musik, holdt jeg ikke for noget Overgreb, thi han spillede ikke for mig, men for hende.

Jeg gensaa næsten den samme Scene i hendes Stue mange Aftener. Alt var temmelig ens. Barnet, Servietten, Mælkeglasset, kun Blomsterne i Vasen blev fornyet, men holdt sig til Krysantemer, der dog skiftede, saa at den tredje fik forskellig Farve, mens de to hvide altid dannede Grundtonen. Naar jeg søgte at udgrunde Hemmeligheden i den Ynde, der udstraalede fra den unge Pige, saa beroede den mere paa Bevægelse end paa Form, og hendes rytmiske Bevægelser syntes at stemme med hans Musik, ja, det saa ud, som om han komponerede til hendes Takt, hendes dansende Trin, hendes gyngende Gang, hendes Vingeslag med Armene, hendes Dukken med Nakken.

Vi talte aldrig om hende, lod, som vi ikke saa hende, men vi levede hendes Liv, og en Dag opdagede jeg, at jeg havde faaet hende ind i Musikken til mit Digt, hvad jo ikke havde været noget

at beklage, dersom hun havde passet ind i Stykket med mine tunge Tanker. Men det gjorde hun ikke, for hendes Sjæl gik i Trefjerdedels Takt, og det endte altid med Vals. Jeg vilde ikke sige noget; thi jeg vidste, at ved det første Ord, der blev udtalt, vilde Fortryllelsen være løst, og fik han Valget mellem hende og mig, vilde han ladet mig fare.

*

Denne Vinter havde listet sig ganske behageligt hen, for jeg var ikke længer alene, og jeg havde et Maal for min Omstrejfen, desuden syntes jeg ligesom at leve lidt Familieliv, nu da jeg paa Afstand interesserede mig for en Kvinde og et Barn.

Foraaret kom tidligt, allerede i Marts. — En Aften sad jeg ved mit Bord og skrev, da min Spillemand blev meldt og kom ind. Ved Lampelyset saa jeg den lille blide Mand komme hen imod mig med et skelmsk Smil og med noget i Haanden, som han vilde række mig.

Jeg fik et Kort, hvorpaa jeg læste to Navne, et mandligt og et kvindeligt. Han var forlovet med hende. Da vi nu knap behøvede at tale, svarede jeg blot med et Smil og sagde det ene Ord: Krysantemum med et Spørgsmaalstegn i Tonen. Han svarede med et bejaende Nik med Hovedet.

Tingen forekom mig ganske naturlig, og som om jeg altid havde vidst det. Derfor vekslede vi ingen Ord om den, men talte lidt om vort Arbejde, og saa skiltes vi.

Jeg pintes ikke af Nysgerrighed, for jeg kunde svare mig selv paa alle de Spørgsmaal, jeg ikke gjorde. Hvordan de havde truffet hinanden? Paa den sædvanlige Maade naturligvis. Hvem hun var? Hans Kæreste. Naar de havde i Sinde at gifte sig? Til Sommer selvfølgelig. Hvad angik det for Resten mig? Faren for mig var lige fuldt den, at hun vilde afbryde vort Samarbejde, hvad jeg fandt i sin Orden, og at mine Aftensammenkomster med ham vilde holde op straks, hvad der var en logisk Følge af den store Begivenhed, skønt han ved Afskeden i Døren havde sagt mig, at han altid var hjemme for mig hver Aften til halvtotte, og at jeg kun skulde gaa ind og vente, dersom han ikke var hjemme; Nøglen kunde jeg tage paa Skabet i Gangen.

Jeg lod saa tre Aftener gaa, og den fjerde begav jeg mig ved Halvsyvtiden ud for at se, om han var hjemme. Da jeg kom paa Trappen, huskede jeg, at jeg havde glemmt at se efter, om der var Lys i hans Stue, som man jo plejer at gøre. Ved Døren famlede jeg forgæves efter Nøglen. Saa tog jeg den paa Skabet, hvor jeg for tredive Aar siden plejede at tage den, og traadte ind i mit Værelse ganske som i gamle Dage.

Det var et underligt Øjeblik, for jeg plumpede lige ned i min Ungdom, følte hele den ukendte Fremtids Tryk, som den laa der og lurede uhyggeligt paa mig; fornam denne Rus af Forhaabninger og Tagen paa Forskud, Sejrssikkerhed og Modfaldenhed, Overvurdering af Kræfterne og Miskendelse af egne Evner.

Jeg satte mig i en Stol uden at tænde Lys; thi Gadelygten, den samme Gadelygte, der havde lyst over min Elendighed, kastede et sparsomt Lys ind i Stuen og tegnede Vinduessprossernes Kors i Skyggen paa Tapetet.

Der sad jeg og havde alting bag mig, alt, alt, alt! Kampen, Sejren, Nederlagene. Alt det bitreste og lifligste i Livet. Og alligevel? Hvad saa? Var jeg træt og gammel? Nej, Striden rasede jo værre end nogensinde, alvorligere og i større Maalestok, videre, bestandig videre; men havde jeg før haft Fjender foran mig, saa havde jeg dem nu baade for og bag. Jeg havde hvilet mig for at kunne tage fat igen, og naar jeg nu sad i denne Sofa i denne Stue, følte jeg mig ligesaa ung og kampdygtig som for en Menneskealder siden, kun var Maalet et nyt, efterat de gamle Milepæle var lagt bag mig. De, der var standset og var blevne tilbage, vilde ganske vist holde paa mig, men jeg kunde ikke vente; derfor maatte jeg gaa alene og udspejde Ørknerne, søge ny Veje og Stier, stundom, skuffet af en Luftspejling, vende om og gaa baglænds, dog ikke længer tilbage end til Korsvejen, og saa igen fremad.

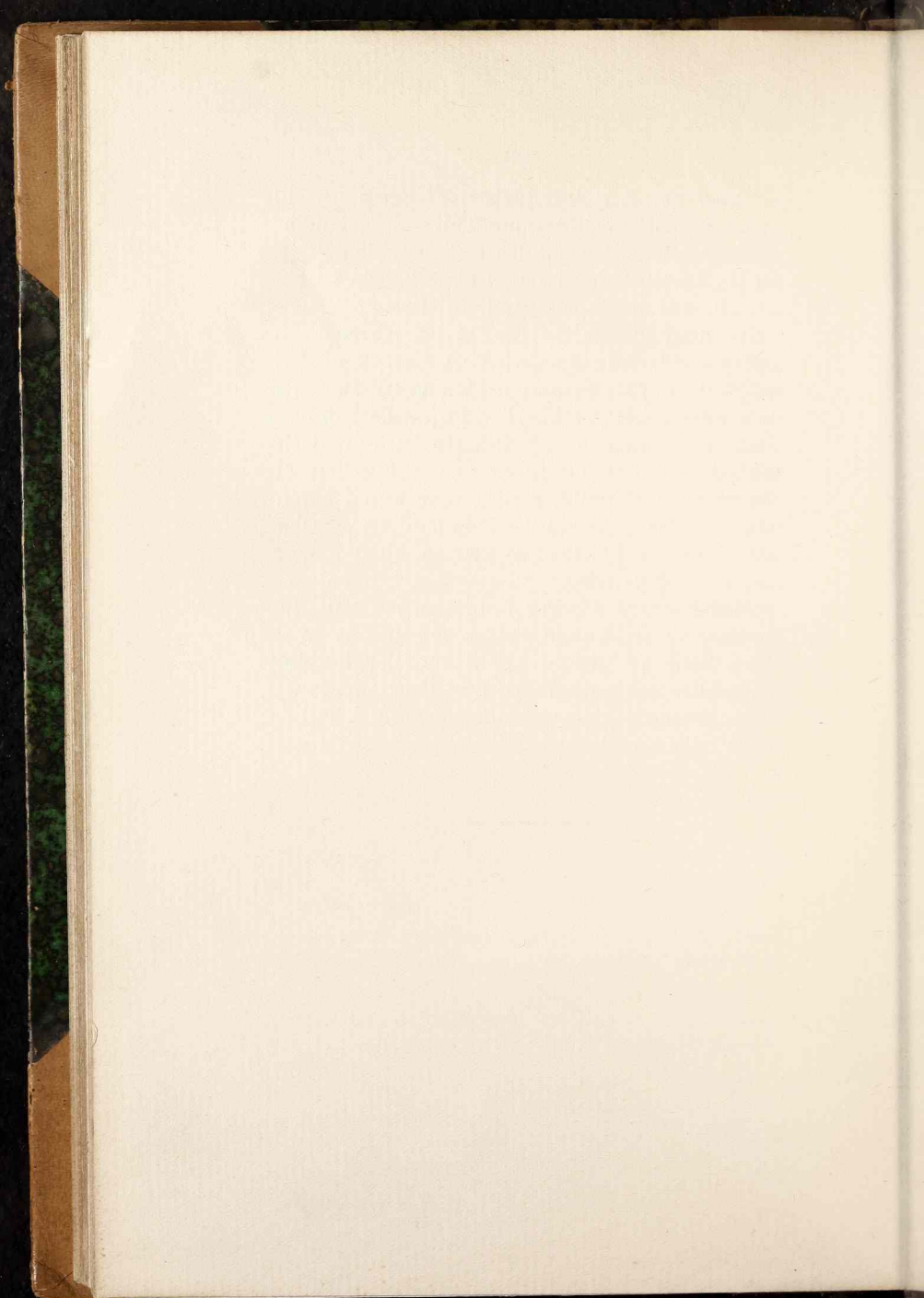
Jeg havde glemt Vinduet uden Rullegardin, og da jeg kom i Tanker om det og rejste mig, saa jeg i Huset ligeoverfor netop det, jeg ventede.

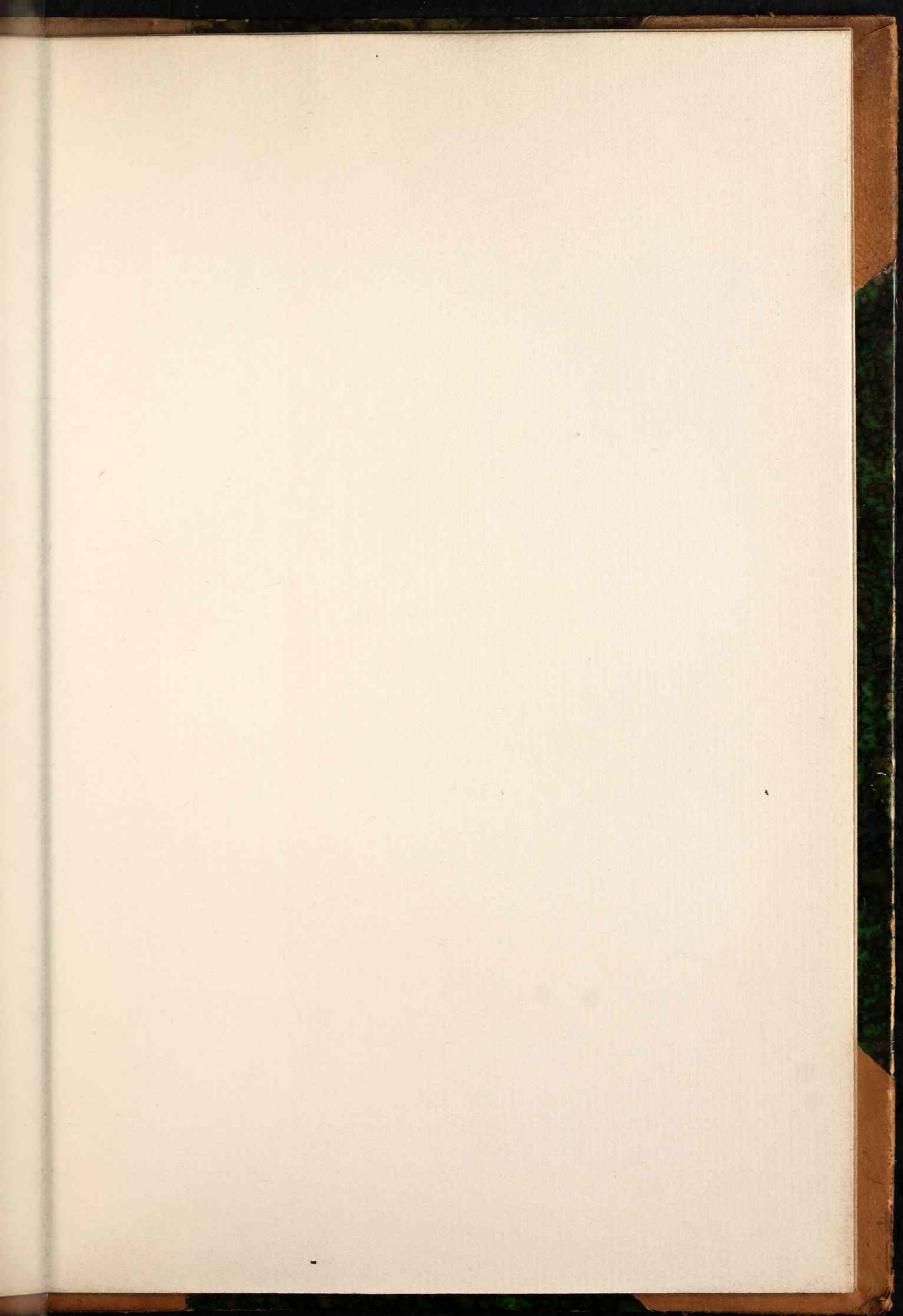
Der sad han nu ved Krysantembordet, hun ved Siden af ham; og begge optagne af Barnet, som hverken var den enes eller den andens; thi det var hendes Søstersøn, en Enkes eneste Barn. Dette, at deres første Kærlighed samlede sig om

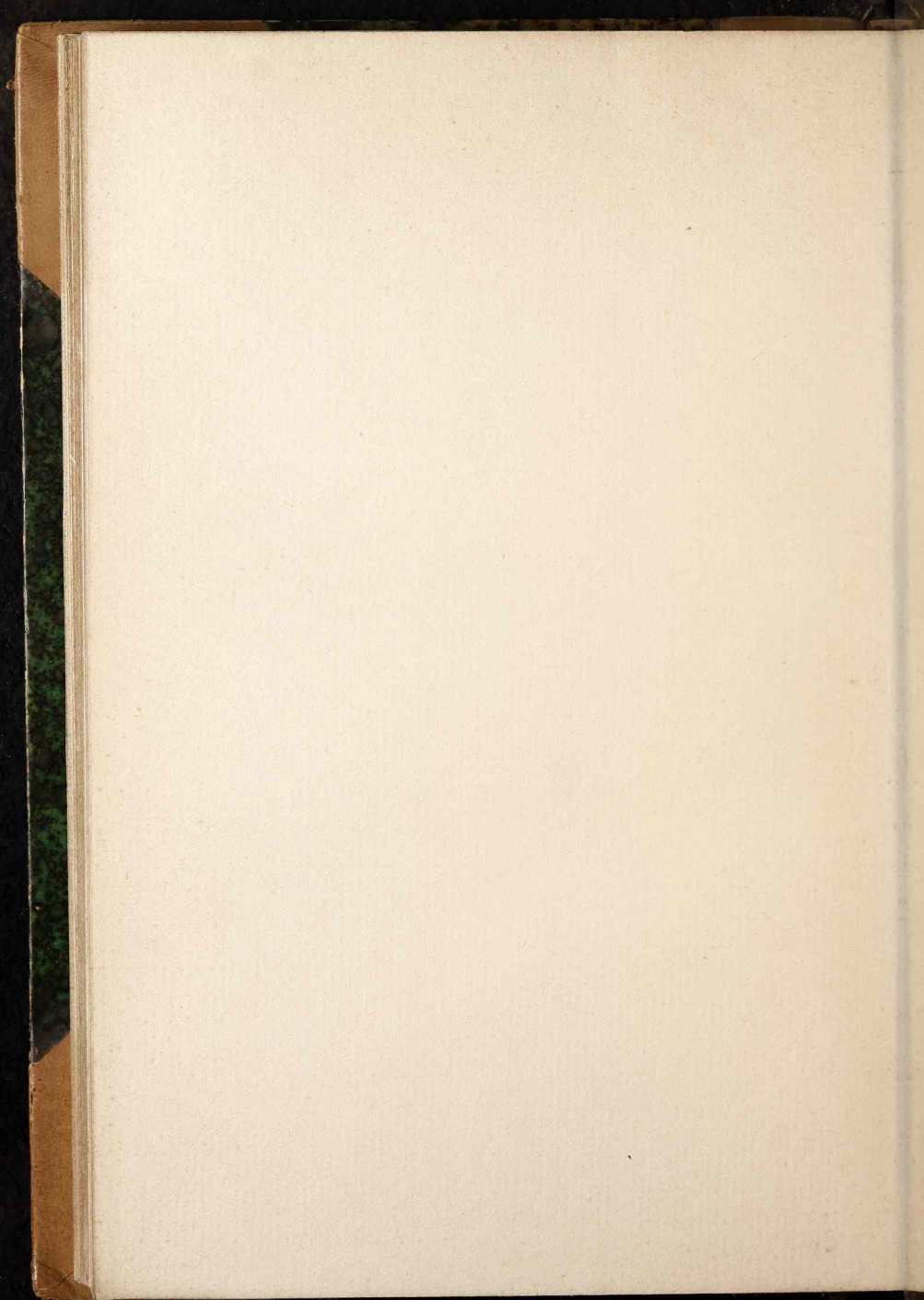
et Barn, gav fra Begyndelsen af deres Forhold noget uselvisk, paa samme Tid som det adlede deres Følelser, der mødtes i et uskyldigt Væsen. Og jeg syntes, han havde en vis Sikkerhed i hendes allerede udviklede Moderfølelser.

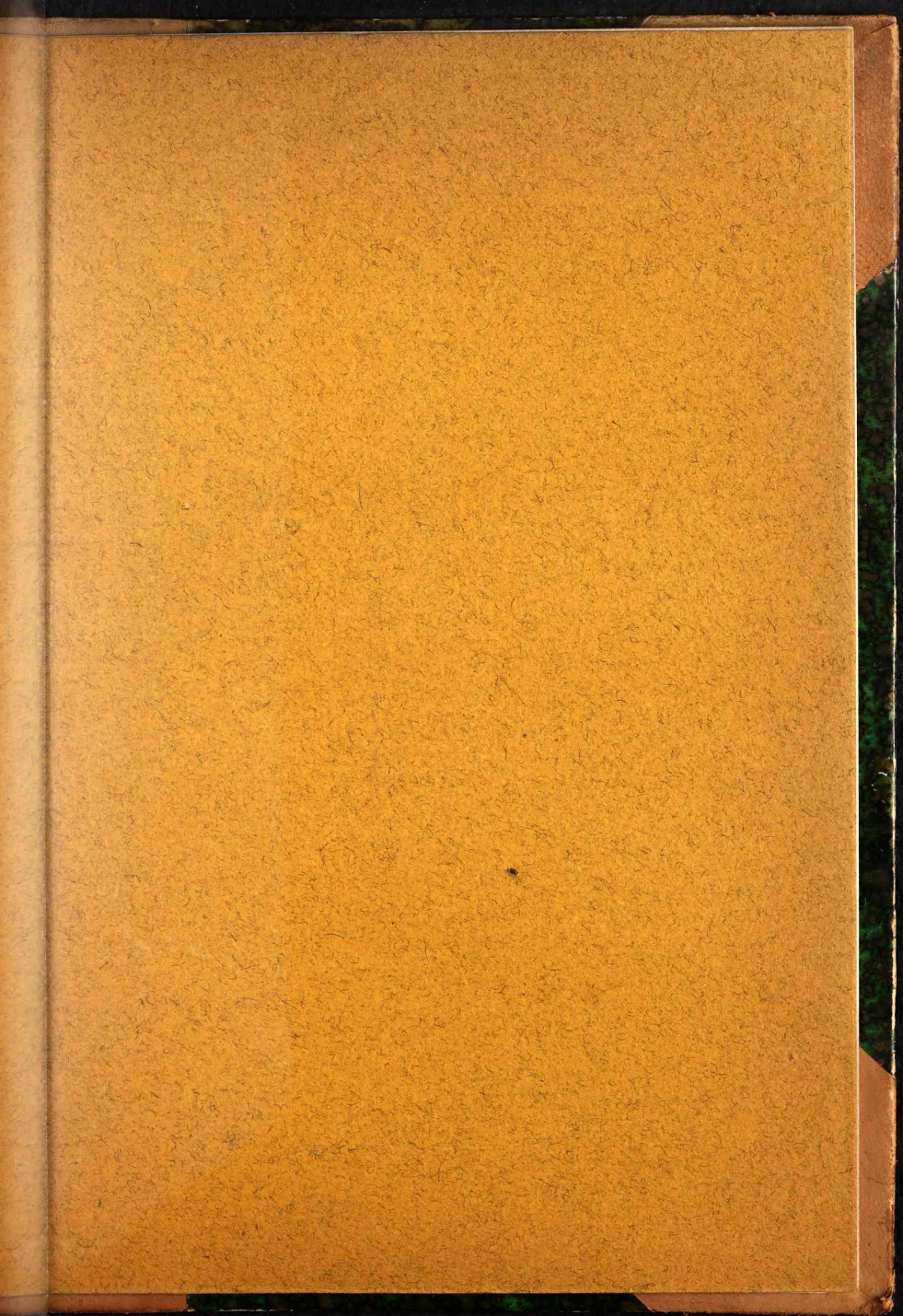
Stundom glemte de Barnet og saa paa hinanden med dette ubeskrivelige Udtryk af Lyksalighed, som to ensomme Mennesker faar, naar de mødes og faar Sikkerhed for, at de kan overvinde Ensomheden ved at være to. For Resten saa de slet ikke ud til at tænke hverken paa Fortid eller Fremtid, men levede kun i Nuet, i den Nydelse at være til i hinandens Nærhed. »At sidde ved et Bord og se paa hinanden, saa længe Livet varede.«

Glad over, at jeg var kommen saa vidt, som jeg var, saa jeg kunde glædes ved andres Lykke uden Spor af Misundelse, Savn eller indbildte Ængstelser, gik jeg bort fra min Ungdoms Pinselsted og vendte hjem til min Ensomhed, mit Arbejde og mine Kampe.

DET NORDISKE FORLAG

AUG. STRINDBERG:

ISBRUD

Fire Fortællinger.

Dansk af Forfatteren autoriseret Udgave.

3 Kr. 75 Øre. Indb. 5 Kr.

DEN RØDE STUE

Skildringer fra Kunstner- og Forfatterlivet
i Stockholm.

Dansk af Forfatteren autoriseret Udgave.

4 Kr. Indb. 5 Kr. 50 Øre.

TJENESTEPIGENS SØN

En Sjæls Udviklingshistorie 1849—1867.

Dansk af Forfatteren autoriseret Udgave ved

P. NANSEN.

3 Kr. Indb. 4 Kr. 25 Øre.

TRE SKUESPIL

Mester Olof — Gildets Hemmelighed — Hr. Bengts Hustru.

Autoriseret Oversættelse ved

P. HANSEN.

6 Kr. Indb. 7 Kr. 75 Øre.

